KALENDARZ OPATOWSKI NA ROK 1917

WYDANO STARANIEM C. I K. KOMENDY OBWODOWEJ.
DRUKARNIA E. I DRA K. KOZIAŃSKICH W KRAKOWIE.

1

KALENDARZ OPATOWSKI

NA ROK 1917.

CENA 1 KORONA.

WYDANO STARANIEM C. i K. KOMENDY OBWODOWEJ.
DRUKARNIA E. I DRA K. KOZIAŃSKICH W KRAKOWIE.

SPIS RZECZY.

TADEUSZ KOŚCIUSZKO.

STYCZEŃ

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Zach. g. m.
1	P.	Nowy Rok. Obrzez. P.	7·41	3·46
2	W.	*Imienia Jezus,* Makaryusza.	7·41	3·47
3	Ś.	Genowefy. Izaaka,	7·41	3·48
4	C.	Izabeli. Eliasza,	7·41	3·49
5	P.	*Wig. Trzech Kr.* Telesf.	7·40	3·50
6	S.	**Trzech Króli.**	7·40	3·51
1.		Ew. Łuk. r. 2. Jezus 12-letni w świątyni.		
7	N.	**1 po 3 Kr.** Łucyana,	7·40	3·52
8	P.	Seweryna. Fortunata,	7·39	3·53
9	W.	Juliana,	7·39	3·54
10	Ś.	Agatona. Floryana,	7·38	3·56
11	C.	Hyginusa. Matyldy,	7·38	3·57
12	P.	Ernesta. Arkadyusza,	7·37	3·58
13	S.	Pawła pust., Maura.	7·37	4·00
2.		Ew. Jana r. 2. Gody w Kanie Galilejskiej.		
14	N.	**2 po 3 K.** Hilarego. Feliksa,	7·36	4·01
15	P.	Pawła pust,. Maura,	7·36	4·02
16	W.	Marcelego pap.	7·35	4·04
17	Ś.	Antoniego,	7·34	4·06
18	C.	Stolicy św. Piotra w Rzymie,	7·33	4·08
19	P.	*Św. Rodziny,* Henryka,	7·32	4·09
20	S.	Fabiana i Sebastyana,	7·31	4·11
3.		Ew. Mat. r. 8. O trędowatym.		
21	N.	**3 po 3 K.** Agnieszki p. i m.	7·30	4·12
22	P.	Wincentego i Anastaz.	7·29	4·14
23	W.	*Zaśl. NMP. z ś. J.*	7·28	4·15
24	Ś.	Tymoteusza,	7·26	4·17
25	C.	Nawrócenie św. Pawła ap.	7·25	4·18
26	P.	Polikarpa b. i m.	7·24	4·20
27	S.	Jana Złotoustego b.	7·22	4·22
4.		Ew. Mat. r. 8. O burzy uśmierzonej na morzu.		
28	N.	**4 po 3 K.** Karola Wielkiego.	7·21	4·23
29	P.	Franciszka Salezego,	7·20	4·25
30	W.	Martyny,	7·19	4·27
31	Ś.	Piotra z Nolasku,	7·17	4·29

Zmiany księżyca.

Pełnia 8 stycznia 8 g. 42 min. przed południem.
3 Kwadra 16 stycznia 12 g. 42 min. po południu.
Nów 23 stycznia 8 g. 40 min. przed południem.
1 Kwadra 30 stycznia 2 g. 2 min. w nocy.

Przepowiednie.

Gdy Trzy Króle pogodą obdarzą — nie zasypiaj ranków gospodarzu.
Gdy na św. Wincenty pogoda świeci — spodziewajcie się dobrego lata dzieci.
Kiedy styczeń najostrzejszy, — tedy roczek najpłodniejszy.
Gdy na św. Pawła pogodnie — rok będzie dobry; gdy śnieg i deszcz — nieurodzaj.
Od 1 do 8 pogodnie i zimno; od 9 do 15 miejscami pluta, potem mrozy; około 25. zmiana.

NOWY ROK.

Hej niech życzy,
kto życzliwy!
Uciśnijmy dłoń
Jedność bratnia,
skarb prawdziwy,
Tego skarbu broń!

M. Konopnicka.

Z A P I S K I	Dochody	Rozchody	Różne wypadki rodzinne.
RAZEM . . .			

LUTY

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
1	C.	Ignacego b. m.	7·16	4·30
2	P.	**NMP. Gromnicznej.**	7·15	4·32
3	S.	Błażeja, b. m.	7·13	4·34
5.		Ew. Mat. r. 20. O robotnikach w winnicy.		
4	N.	**Starozapust.** Andrzeja Corsini,	7·12	4·35
5	P.	Agaty, p. m.	7·11	4·37
6	W.	Tytusa. Doroty	7·09	4·39
7	Ś.	Romualda,	7·07	4·41
8	C.	Jana z Maty,	7·06	4·42
9	P.	Cyryla Aleksandryjskiego,	7·04	4·44
10	S.	Scholastyki. Wilhelma,	7·02	4·45
6.		Ew. Łuk. r. 8. O rozmaitej roli.		
11	N	**Mięsop.** *Zjaw. się NMP. w L.*,	7·01	4·47
12	P.	Siedmiu Serwitów,	6·59	4·49
13	W.	Katarzyny Ricci.	6·57	4·50
14	Ś.	Walentego,	6·56	4·52
15	C.	Faustyna	6·54	4·54
16	P.	Julianny, p. i m.	6·52	4·56
17	S.	Sabiny.	6·50	4·58
7.		Ew. Łuk. r. 18. Jezus przepowiada swą mękę.		
18	N.	**Zapustna.** Symeona b. m.	6·48	5·00
19	P.	Zuzanny,	6·46	5·01
20	W.	Leona b.	6·44	5·03
21	Ś.	*Popielec.* Eleonory p.	6·42	5·05
22	C.	Katedry św. Piotra w Ant.	6·40	5·06
23	P.	Piotra Damiana,	6·38	5·08
24	S.	Macieja ap,	6·36	5·10
8.		Ew. Mat. r. 7, O kuszeniu Chrystusa Pana przez szatana.		
25	N.	**Wstępna.** Małgorzaty,	6·34	5·11
26	P.	Mechtyldy,	6·31	5·14
27	W.	Aleksandra	6·29	5·16
28	Ś.	*Such.* Romana,	6·27	5·18

Zmiany księżyca.

Pełnia 7 lutego 4 g. 28 min. w nocy.
3 Kwadra 15 lutego 2 g. 53 m. w nocy.
Nów 21 lutego 7 g. 9 min. w nocy.
1 Kwadra 28 lutego 5 g. 44 m. po południu.

Przepowiednie.

Gdy święty Maciej lodu nie roztopi, będą długo chuchali w zimne ręce chłopi.

Jeśli o świętym Piotrze w lutym ciepło służy — do Wielkiejnocy zima czasy swe przedłuży.

Gdy na Gromnice roztaje — rzadkie będą urodzaje.

1. mroźno; od 2 do 10 pluta, miejscami mrozy; 11. śnieg; od 12 do 20 ciągłe zmiany; potem do końca śnieg, ale pogodnie.

Naród, który nie ma oświaty, jest zawsze niewolnikiem innych narodów. Obowiązkiem każdego Polaka jest uczyć się i innych do uczenia zachęcać. Naród oświecony musi być bogatym, bo oświata daje zamożność.

ZAPISKI	Dochody	Rozchody
RAZEM . . .		

Różne wypadki rodzinne.

MARZEC

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
1	C.	Albina bisk.	6·25	5·19
2	P.	Heleny cesarzowej,	6·23	5·21
3	S.	Kunegundy,	6·21	5·23
9.		Ew. Mat. r. 7. O przemienieniu Pańskiem.		
4	N.	**Sucha.** Kazimierza król.	6·19	5·24
5	P.	Fryderyka,	6·17	5·26
6	W.	Perpetuy i Felicyty,	6·15	5·28
7	Ś.	Tomasza z Akwinu,	6·13	5·30
8	C.	Wincentego, Jana Bożego.	6·11	5·32
9	P.	Franciszki Rzymianki,	6·08	5·33
10	S.	40 Męczenników,	6·06	5·35
10.		Ew. Łuk. r. 11. Pan Jezus wypędza szatana.		
11	N.	**Głucha.** Konstantego,	6·04	5·36
12	P.	Grzegorza W.	6·01	5·3
13	W.	Nicefora. Eufrozyny,	5·59	5·39
14	Ś.	Matyldy,	5·57	5·41
15	C.	Klemensa Dworzaka	5·55	5·42
16	P.	Cyryaka,	5·53	5·44
17	S.	Jana Sarkandra,	5·51	5·45
11.		Ew. Jan. r. 6. Pan Jezus karmi cudownie 5 tys. ludzi.		
18	N.	**Srodop.** Gabryela arch.	5·49	5·47
19	P.	*Józefa Obl. NMP.*	5·47	5·48
20	W.	Eufemii,	5·45	5·50
21	Ś.	Benedykta,	5·43	5·51
22	C.	Oktawiana,	5·40	5·53
23	P.	Katarzyny, Wiktora,	5·38	5·54
24	S.	Szymona,	5·36	5·56
12.		Ew. Jan. r. 8. Zydzi chcą Pana Jezusa ukamienować.		
25	N.	**Czarna. Zwiastowanie NMP.**	5·34	5·56
26	P.	Teodora,	5·32	6·59
27	W.	Jana Damasc.	5·30	6·00
28	Ś.	Jana Kapistrana	5·27	6·02
29	C.	Wiktoryna,	5·25	6·04
30	P.	*7 Boleści NMP.* Jana Klimaka,	5·22	6·06
31	S.	Balbiny,	5·20	6·07

Zmiany księżyca

Pełnia 8 marca 10 g. 58 min. w nocy.
3 Kwadra 16 marca 1 g. 33 m. po południu.
Nów 23 marca 5 godz. 5 min. rano.
1 Kwadra 30 marca 11 g. 36 m. przed południem.

Przepowiednie.

Ile mgieł w marcu, tyle deszczów w czerwcu.

Na Zwiastowanie, kiedy mgła w zaranie — choć słonko jasno wschodzi, znak niechybny powodzi.

Od 1. do 10. pogodnie; 11. do 13. pluta; 14. do 23. śniegi, potem do końca pogodnie.

Trzeźwość jest to wielka cnota, droższa niźli góry złota, trzeźwość wzmagą i wzbogaca, bez niej niczem nawet praca! Obyż wszyscy to poznali, raz wreszcie pić przestali!

ZAPISKI	Dochody	Rozchody	Różne wypadki rodzinne.
RAZEM . . .			

KWIECIEŃ

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
13.		Ew. Mat. r. 21. O wjeździe Pana Jezusa do Jerozolimy.		
1	N.	**Palmowa.** Hugona,	5·18	6·09
2	P.	Franciszka z Pauli.	5·16	6·10
3	W.	Ryszarda,	5·14	6·12
4	Ś.	Izydora,	5·12	6·13
5	C.	*Wielki Czwartek*, Wincentego.	5·10	6·15
6	P.	*Wielki Piątek*, Celestyna,	5·08	6·17
7	S	*Wielka Sobota*, Hermana Józ.	5·05	6·19
14.		Ew. Marek. r. 16. O Zmartwychwstaniu Pańskiem.		
8	N.	**Wielkanoc.** Dyonizego,	5·03	6·20
9	P.	**Wielkanocny.** Maryi Egipc.	5·01	6·22
10	W.	Ezechiela,	4·59	6·23
11	Ś.	Leona W., pap.	4·57	6·25
12	C.	Juliusza p.	4·55	6·26
13	P.	Hermenegilda m.	4·53	6·28
14	S.	Justyna,	4·51	6·29
15.		Ew. Jan. r. 20. O niewiernym Tomaszu.		
15	N.	**Przewodnia.** Krescencyusza,	4·49	6·31
16	P.	Józefa Labre	4·47	6·32
17	W.	Aniceta,	4·44	6·34
18	Ś.	Apoloniusza,	4·42	6·36
19	C.	Wincentego,	4·40	6·37
20	P.	Teodora,	4·38	6·39
21	S.	Anzelma.	4·37	6·40
16.		Ew. Jan. r. 10. O dobrym pasterzu.		
22	N.	**2 po W.** Sotera i Kajusza	4·35	6·42
23	P.	Wojciecha,	4·33	6·43
24	W.	Jerzego ryc., Fedelisa,	4·31	6·44
25	Ś.	*Urocz. św. Józ. p. K.* Marka Ew.	4·29	6·46
26	C.	*NMP. Dobrej Rady*,	4·27	6·48
27	P.	Piotra Kanizego,	4·25	6·49
28	S.	Pawła od krzyża,	4·23	6·51
17.		Ew. Jan. r. 16. „Maluczko, a nie ujrzycie mnie".		
29	N.	**3 po W.** Piotra m.	4·22	6·52
30	P.	Katarz. Seneńskiej,	4·20	6·54

Zmiany księżyca.

Pełnia 7 kwietnia 2 g. 49 m. po południu.
3 Kwadra 14 kwietnia 9 g. 12 m. w nocy.
Nów 21 kwietnia 3 g. 1 m. po południu.
1 Kwadra 29 kwietnia 6 g. 22 m. rano.

Przepowiednie.

Kto sieje jarkę po świętym Wojciechu, to lepiej żeby ją zatrzymał w miechu.

Gdy w końcu kwietnia deszcz rosi, błogosławieństwo polom przynosi.

Kiedy grzmi na Wojciecha, rośnie w polu pociecha; jeśli na święty Wojciech pada, to trzecia kopa siana przepada.

1. do 3. pogodnie; 4. i 5. deszcz; 6. do 11. pogodnie ale zimno; 11. do 20. naprzemian pogoda i deszcz, miejscami śnieg; 21 do końca przeważnie pogodnie i ciepło.

Nie wolno Polakowi sprzedać swojej ziemi za żadną cenę! Tyle mamy Polski, ile mamy ziemi. Kto może, niech kupuje ziemię, ale do zaprzepaszczania jej dopuścić nikomu nie wolno. Naród, który obcym sprzedaje ziemię, wydaje na siebie wyrok śmierci!

ZAPISKI	Dochody	Rozchody
RAZEM . . .		

Różne wypadki rodzinne.

MAJ

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
1	W.	Filipa i Jakóba ap.	4·18	6·55
2	Ś.	Zygmunta i Atanazego	4·17	6·56
3	C.	*Znalezienie Krzyża św.*	4·15	6·58
4	P.	Moniki, Floryana.	4·13	6·59
5	S.	Piusa V, pap.	4·12	7·01
18.		Ew. św. Jana. r. 16. O odejściu do Ojca.		
6	N.	4 po W. Jana w Oleju,	4·10	7·03
7	P.	Flawii p. m.	4·08	7·05
8	W.	Stanisława biskupa m.	4·06	7·06
9	Ś.	Grzegorza Naz.	4·05	7·08
10	C.	Antonina. Izydora,	4·03	7·09
11	P.	Antonina bisk.	4·02	7·10
12	S.	Pankracego,	4·00	7·12
19.		Ew. Jan r. 16. O prawdziwej modlitwie.		
13	N.	5 po W. Serwacego,	3·59	7·13
14	P.	† Bonifacego m.	3·58	7·14
15	W.	† Jana de la Salle Zofii,	3·56	7·16
16	Ś.	† Jana Nepomucena,	3·54	7·17
17	C.	Wniebowstąpienie Pańskie	3·53	7·19
18	P.	Feliksa,	3·51	7·21
19	S.	Piotra Celestyna,	3·50	7·22
20.		Ew. Jan. r. 15. 16. O obietnicy zesłania Ducha Św.		
20	N.	6 po W. Bernarda z Sienny,	3·49	7·23
21	P.	Andrzeja Boboli,	3·48	7·24
22	W.	Maryana,	3·47	7·26
23	Ś.	Juliana,	3·46	7·27
24	C.	*NMP. Wspomożenia Wiern.*	3·45	7·28
25	P.	Grzegorza. Urbana,	3·44	7·29
26	S.	*Wig.* Filipa Nereusza,	3·43	7·30
21.		Ew. Jan. r. 14. O zesłaniu Ducha Św.		
27	N.	Zielone Świątki. Bedy i Jana,	3·42	7·31
28	P.	Świąteczny. Augustyna b.	3·41	7·33
29	W.	Magdaleny de Pazzis,	3·40	7·34
30	Ś.	*Such.* Ferdynanda,	3·40	7·35
31	C.	Anieli,	3·39	7·36

Zmiany księżyca.

Pełnia 7 maja 3 g. 43 min. rano.
3 Kwadra 14 maja 2 g. 48 m. w nocy.
Nów 21 maja 1 g. 47 min. w nocy.
1 Kwadra 29 maja 12 g. 34 m. w nocy.

Przepowiednie.

Jeśli pierwszy maja płacze, będą chude klacze.

Stanisławów owiesek, Marcinkowe żytko — kata warte wszystko!

Na Urbana chwile jakie — mówią, że i lato takie.

Ślub majowy — grób gotowy.

Cały maj ciepły; około 15 miejscami burze; około 20. zimno, 22 pogoda, potem do końca pogodnie ale wietrzno.

Nie dbaliśmy nigdy o handel, nie kupowaliśmy zawsze u swoich, dlatego jesteśmy narodem biedaków. Musimy sobie powiedzieć: Niczego nie sprzedam obcemu, nic u nieswojego nie kupię, a za lat kilka będziemy zgoła inaczej wyglądali

ZAPISKI	Dochody	Rozchody
RAZEM . . .		

Różne wypadki rodzinne.

CZERWIEC

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
1	P.	*Such.* Jakóba b., Fortunata,	3·38	7·37
2	S.	*Such.* Marcelina,	3·37	7·38
22.		Ew. Mat. r. 28. Dana mi jest wszelka władza.		
3	**N.**	**1 po Św. Sw. Trójcy.** Erazma,	3·37	7·39
4	P.	Franciszka Caracciolo,	3·36	7·40
5	W.	Bonifacego,	3·35	7·41
6	Ś.	Norberta,	3·34	7·42
7	C.	**Boże Ciało.** Roberta,	3·34	7·43
8	P.	Medarda b.	3·33	7·44
9	S.	Felicyana,	3·33	7·44
23.		Ew. Łuk. r. 14. O wezwaniu na ucztę.		
10	**N.**	**2 po Św.** Małgorzaty król.	3·33	7·45
11	P.	Barnaby ap.	3·33	7.46
12	W	Onufrego,	3·32	7·47
13	Ś.	Antoniego z Padwy,	3·32	7·47
14	C.	Bazylego,	3·32	7·48
15	P.	*Uroczystość N. S. J.* Wita i Mod.	3·32	7·48
16	S.	Benona,	3·32	7·49
24.		Ew. Łuk. r. 15. O zgubionej owcy i groszu.		
17	**N.**	**3 po Św.** Adolfa,	3·32	7·49
18	P.	Marka i Marcelina	3·32	7·50
19	W.	Gerwazego i Protazego,	3·32	7·50
20	Ś.	Sylweryusza,	3·32	7·50
21	C.	Alojzego Gonzagi,	3·32	7·51
22	P.	Paulina, b.	3·3	7·51
23	S.	Zenona m.	3·33	7·51
25.		Ew. Łuk. r. 5. O obfitym połowie ryb.		
24	**N.**	**4 po Św.** Jana Chrzciciela,	3·33	7·51
25	P.	Wilhelma, op.	3·34	7·51
26	W.	Jana i Pawła,	3·34	7·51
27	Ś.	Władysława kr.	3·34	7·51
28	**C.**	*Wig.* Leona pap.	3·35	7·51
29	P.	**Piotra i Pawła.** ap.	3·35	7·51
30	S.	Wspomnienie św. Pawła	3·36	7·51

Zmiany księżyca.

Pełnia 5 czerwca 2 g. 7 min. po południu.
3 Kwadra 12 czerwca 7 g. 39 m. rano.
Nów 19 czerwca 2 g. 2 min. po południu.
1 Kwadra 27 czerwca 5 g. 8 m. po południu.

Przepowiednie.

Jeśli się Medard rozwodni, będzie deszczu sześć tygodni.

Jeśli Piotr święty z świętym Pawłem płaczą, to ludzie przez tydzień słońca nie zobaczą.

Kto w Antoniego sieje tatarkę, sto miarek zbierze za miarkę.

Do 3 chłodno, 4 do 11 pogodnie i ciepło: 11 do 17 deszcz; 18 do 25 chłodno ale pogodnie; 25 do końca ciepło, miejscami upały.

Błogosławieni, którzy w czasie gromów
Nie utracili równowagi ducha,
Którym na widok spustoszeń i złomów
Nie płynie z serca pieśń rozpaczy głucha;
Którzy wśród nocy nieprzebytej cieni
Nie tracą wiary w blask rannych promieni;
Błogosławieni!

J. Kasprowicz

ZAPISKI	Dochody	Rozchody	Różne wypadki rodzinne.
RAZEM . . .			

LIPIEC

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
26.		Ew. Mat. r. 5. O sprawiedliwości Faryzeuszów.		
1	N.	5 po Św. *Przenajśw. Krwi P. J.*	3·37	7·51
2	P.	*Nawiedz. NMP.*	3·37	7·51
3	W.	Anatola,	3·38	7·50
4	Ś.	Ireneusza,	3·39	7·50
5	C.	Antoniego Zaccaria,	3·40	7·49
6	P.	Romula,	3·41	7·48
7	S.	Pulcheryi p.	3·42	7·48
27.		Ew. Mar. r. 8. O cudownem nakarmieniu 5.000 ludzi.		
8	N.	6 po Św. Elżbiety,	3·43	7·47
9	P.	Mikołaja i tow.	3·44	7·47
10	W.	Siedmiu braci śpiących,	3·44	7·46
11	Ś.	Piusa pap.	3·45	7·45
12	C.	Jana Gwalberta.	3·46	7·45
13	P.	Anakleta,	3·47	7·44
14	S.	Bonawentury,	3·48	7·43
28.		Ew. Mat. r. 7. O fałszywych prorokach.		
15	N.	7 po Św. Henryka cesarza,	3·49	7·42
16	P.	*NMP. Szkaplerzne*	3·50	7·42
17	W.	Aleksego,	3·51	7·41
18	Ś.	Szymona z Lipnicy,	3·53	7·40
19	C.	Wincentego a Paulo,	3·54	7·39
20	P.	Czesława,	3·55	7·38
21	S.	Praksedy,	3·56	7·37
29.		Ew. Łuk. r. 16. O niesprawiedliwym szafarzu.		
22	N.	8 po Św. Maryi Magdaleny,	3·57	7·36
23	P.	Apolinarego,	3·58	7·35
24	W.	Krystyny.	4·00	7·33
25	Ś.	Jakóba ap.	4·02	7·32
26	C.	Anny,	4·03	7·30
27	P.	Pantaleona,	4·04	7·29
28	S.	Nazaryusza,	4·06	7·27
30.		Ew. Łuk. r. 19. O zburzeniu Jerozolimy.		
29	N.	9 po Św. Marty p.	4·07	7·26
30	P.	Rufina,	4·08	7·25
31	W.	Ignacego Loyoli,	4·10	7·23

Zmiany księżyca.

Pełnia 4 lipca 10 godz. 41 min. w nocy.
3 Kwadra 11 lipca 1 g. 12 m. po południu.
Nów 19 lipca 4 godz. 0 min. rano.
1 kwadra 27 lipca 7 g. 40 m. rano.

Przepowiednie.

Gdy w Nawiedzenie deszcz pada, czterdzieści dni ulewa nielada.

Jaki Jakób do południa, taka też zima do grudnia; jaki Jakób po południu, taka też zima po grudniu.

Szczęśliwy kto na Annę upatrzy sobie pannę.

Od 1 do 3 upały; od 4 do 16 pogodnie, miejscami deszcze; od 16 do końca naprzemian pogoda z deszczem.

Cała nasza Ojczyzna przedstawia dziś krainę zgliszcz i mogił. Trzeba będzie na nowo budować prawie wszystko, a na to trzeba pieniędzy. Oszczędzajmy więc, jak się tylko da! Kto wydaje grosz niepotrzebnie, popełnia zbrodnię na sobie, — na swoich dzieciach i na całym narodzie!

ZAPISKI	Dochody	Rozchody	Różne wypadki rodzinne.
RAZEM . . .			

SIERPIEŃ

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g m.	Słońca Zach. g. m.
1	Ś.	Piotra w okowach,	4·11	7·21
2	C.	*NMP. Anielskiej,*	4·12	7·20
3	P.	Znal. ciała św. Szczepana,	4·14	7·19
4	S.	Dominika,	4·15	7·17
31.		Ew. Łuk. r. 18. O Faryzeuszu i celniku.		
5	N.	10 po Św. *NMP. Śnieżnej,*	4·17	7·15
6	P.	*Przemienienie Pańskie*	4·19	7·13
7	W.	Kajetana,	4·20	7·12
8	Ś.	Cyryaka,	4·21	7·10
9	C.	Romana,	4·23	7·08
10	P	Wawrzyńca,	4·24	7·07
11	S.	Tyburcego,	4·26	7·05
32.		Ew. Mar. r. 7. Jezus uzdrawia głuchoniemego.		
12	N.	11 po Św. Klary p.	4·27	7·04
13	P.	Jana Berchmansa,	4·28	7·02
14	W.	*Wig.* Euzebiusza,	4·30	7·00
15	Ś.	**Wniebowzięcie NMP.**	4·31	6·58
16	C.	Joachima	4·32	6·57
17	P.	Jacka,	4·34	6·55
18	S.	Heleny,	4·35	6·53
33.		Ew. Łuk. r. 10. O miłosiernym Samarytaninie.		
19	N.	12 po Św. Ludwika b.	4·37	6·51
20	P.	Bernarda,	4·38	6·49
21	W.	Joanny Fr. de Chantal	4·40	6·47
22	Ś.	Tymoteusza,	4·41	6·46
23	C.	Filipa Benicyusza,	4·42	6·44
24	P.	Bartłomieja ap.	4·44	6·42
25	S.	Ludwika kr.	4·46	6·39
34.		Ew. Łuk. r. 17. O trędowatych.		
26	N.	13 po Św. Zefiryna,	4·48	6·37
27	P.	Józefa Kalasantego	4·49	6·35
28	W.	Augustyna b.	4·51	6·33
29	Ś.	Ścięcie św. Jana Chrzciciela,	4·52	6·31
30	C.	Róży z Limy,	4·53	6·29
31	P.	Rajmunda,	4·55	6·27

Zmiany księżyca.

Pełnia 3 sierpnia 6 g. 11 m. rano.
3 Kwadra 9 sierpnia 8 g. 56 m. wieczorem.
Nów 17 sierpnia 7 g. 21 min. wieczorem.
1 Kwadra 25 sierpnia 8 g. 8 m. wieczorem.

Przepowiednie.

Bartłomieja cały wrzesień naśladuje, a z nim jesień. I Wawrzyniec pokazuje, jaka jesień następuje.

Po świętym Bartłomieju złyżki deszczu ceber błota.

Gdy w sierpniu mgły w dolinach, pewna pogoda w jesieni.

Od 1 do 10 zmiennie, od 11 do 15 deszcze; od 16 do 26 zmiennie: 26 do końca piękna pogoda.

Kto dla siebie pracuje, ten siły utraca,
Rąk jego, jego ramion znikoma jest praca,
A wicher czasu, lecąc szeroko po świecie,
Przędzę ową pajęczą uniesie i zmiecie.

M. Konopnicka.

Z A P I S K I	Dochody	Rozchody	Różne wypadki rodzinne.
RAZEM . . .			

WRZESIEŃ

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
1	S.	Idziego op.	4·56	6·25
35.		Ew. Mat. r. 6. O służeniu Bogu i mamonie.		
2	N.	**14 po Sw.** Stefana kr.	4·58	6·23
3	P.	Bronisławy,	4·59	6·21
4	W.	Rozalii,	5·01	6·18
5	Ś.	Wawrzyńca Just.	5·03	6·15
6	C.	Zacharyasza,	5·04	6·13
7	P.	*Wig.* Melchiora Grodzickiego	5·06	6·11
8	S.	**Narodz. NMP.**	5·07	6·09
36.		Ew. Łuk. r. 7. O wskrzeszeniu młodzieńca z Naim.		
9	N.	**15 po Sw.** Piotra Klawera,	5·08	6·07
10	P.	Mikołaja z Tolentynu.	5·10	6·05
11	W.	Piotra i Jacka m. m.	5·11	6·03
12	Ś.	*Imienia N. P. Maryi.*	5·13	6·01
13	C.	Eulogiusza,	5·14	5·59
14	P.	*Podwyższenie św. Krzyża,*	5·16	5·56
15	S.	*7 Boleści N. P. Maryi,*	5·18	5·54
37.		Ew. Łuk. r. 14. O uzdrowieniu opuchłego.		
16	N.	**16 po Sw.** Cypryana b. m.	5·19	5.51
17	P.	Stygmaty ś. Franc S.	5·21	5·49
18	W.	Józefa z Kupertynu,	5·22	5·4
19	Ś.	*Such.* Januarego,	5·24	5·45
20	C.	Eustachego,	5·25	5·43
21	P.	*Such.* Mateusza ap.	5·26	5·41
22	S.	*Such.* Tomasza z Willanowy,	5·28	5·38
38.		Ew. Mat. r. 22. O najprzedniejszem przykazaniu.		
23	N.	**17 po Sw.** Tekli,	5·29	5·36
24	P.	Gerarda,	5·31	5·34
25	W.	Władysława z Gielniowa,	5·32	5·32
26	Ś.	Cypryana i Justyny.	5·34	5·30
27	C.	Kosmy i Damiana	5·35	5·28
28	P.	Wacława kr.	5·36	5·26
29	S.	*Michała Arch.*	5·38	5·24
39.		Ew. Mat. r. 9. O uzdrowieniu powietrzem ruszonego.		
30	N.	**18 po Sw.** Hieronima,	5·39	5·22

Zmiany księżyca.

Pełnia 1 września 1 g. 29 m. po południu.
3 Kwadra 8 września 8 g. 5 m. przed południem.
Nów 16 września 11 g. 28 m, przed południem.
1 Kwadra 24 września 6 g. 41 m. rano.
Pełnia 30 września 9 g. 31 m. wieczorem.

Przepowiednie.

Gdy na Narodzenie pluta, dość się w zimie nadrzesz buta.
Gdy na święty Idzi ładnie, śnieg napewno późno spadnie.
Gdy noc jasna na Michała, to nastąpi zima trwała.
Od 1 do 6 deszcz, od 7 do 13 zmiennie; 14 zimno: od 15 do 25 pogodnie, ale zimno. Od 26 do końca deszcz.

Dbałość o wychowanie dzieci, to dbałość o przyszłość narodu. Najlepiej dba o dzieci ten, kto im daje oświatę. Dlatego rodzice powinni pamiętać, że dzieci należy regularnie posyłać do szkoły, bo w ten sposób dają dzieciom największe bogactwo: naukę!

ZAPISKI	Dochody	Rozchody	Różne wypadki rodzinne.
RAZEM . . .			

PAŹDZIERNIK

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
1	P.	Remigiusza,	5·41	5·19
2	W.	*Aniołów Stróżów,*	5·42	5·17
3	Ś.	Kandyda,	5·44	5 15
4	C.	Franc. Serafickiego,	5·46	5·12
5	P.	Placyda,	5·48	5·10
6	S.	Brunona,	5·49	5 08
40.		Ew. Mat. r. 22. O szacie godowej.		
7	N.	**19 po Sw.** ***NMP. Różańcowej,***	5·51	5·06
8	P.	Brygidy,	5·52	5·04
9	W.	Dyonizego,	5-54	5·02
10	Ś.	Pamiątka zw. pod Chocimem	5·55	5·00
11	C.	Gereona i tow.	5·57	4·58
12	P.	Maksymiliana,	5·59	4·56
13	S.	Edwarda kr.	6·00	4·54
41.		Ew. Jan. r. 4. O uzdrowieniu syna królewskiego.		
14	N.	**20 po Sw.** Kaliksta,	6·02	4·51
15	P.	Jadwigi. Teresy	6·04	4·49
16	W.	Gerarda,	6·06	4·47
17	Ś.	Małg. Maryi Alacoque,	6·07	4·45
18	C.	Łukasza ew.	6·09	4·43
19	P.	Piotra z Alkantary,	6·10	4·41
20	S.	Jana Kantego,	6·12	4·39
42.		Ew. Mat. r. 18. O złośliwym s udze.		
21	N.	21 po Św. Urszuli i tow. m. m.	6·13	4·37
22	P.	Korduli,	6·15	4·35
23	W.	Teodora m.	6·16	4·33
34	Ś.	Rafała Arch.	6·18	4·31
25	C.	Kryspiny,	6·20	4·30
26	P.	Ewarysta,	6·21	4·28
27	S.	Florencyusza b.	6·23	4·26
43.		Ew. Mat. r. 22. O monecie czynszowej.		
28	N.	22 po Św. Szym. i Tad. ap.	6·25	4·24
29	P.	Zenobiusza,	6·26	4·23
30	W.	Alfonsa Rodryg.	6·28	4·21
31	Ś.	Wolfganga,	6·29	4·19

Zmiany księżyca.

3 Kwadra 7 października 11 g. 14 min. w nocy.
Nów 16 października 3 godz. 41 min. w nocy.
1 Kwadra 23 października 3 g. 38 min. po południu.
Pełnia 30 października 7 godz. 19 min. rano.

Przepowiednie.

Jaki październik, taki będzie marzec.

Deszcz na świętego Szymona i Judy, to luty pełen śniegu i grudy.

Od świętej Urszuli — oczekuj śnieżnej koszuli.

Od 1 do 6 pogoda, ale zimno; od 7 do 13 jasno i słonecznie; od 13 do 20 słota; od 21 do końca zmiennie.

Trzy są przykazania, obowiązujące dobrego Polaka i dobrą Polkę: czytaj dobre książki i dobrą gazetę, wychowaj dzieci po polsku, naucz je własnym przykładem nie pić żadnych alkoholi, oszczędzać, kupować tylko u swoich i ciągle się uczyć.

ZAPISKI	Dochody	Rozchody
RAZEM . . .		

Różne wypadki rodzinne.

LISTOPAD

Dnie		Święta rzymsko-kat[olickie]	Słońca wsch. g. m.	Słońca Zach. g. m.
1	C.	**Wszystkich Świętych.**	6·31	4·17
2	P.	*Dzień Zaduszny,*	6·32	4·15
3	S.	Huberta,	6·34	4·13
44.		Ew. Mat. r. 9. O córce Jaira.		
4	N.	23 po Św. Karola Borom.,	6·36	4·12
5	P.	Zacharyasza,	6·38	4·10
6	W	Leonarda,	6·40	4 09
7	Ś.	Engelberta,	6·42	4·07
8	C.	Bohdana,	6·43	4·06
9	P.	Teodora,	6·45	4·04
10	S.	Andrzeja z Awelinu,	6·46	4·03
45.		Ew. Mat. 13. Przypowieść o pszenicy i kąkolu.		
11	N.	24 po Św. Marcina	6·48	4·01
12	P.	5 Braci Polaków,	6·50	4·00
13	W.	Stanisława Kostki,	6·52	3 58
14	Ś.	Józefata,	6·54	3·56
15	C.	Leopolda, Gertrudy,	6·55	3·55
16	P.	Edmunda,	6·57	3·54
17	S.	Grzegorza Cudotwórcy,	6·58	3·53
46.		Ew. Mat. 13. Przypowieść o ziarnku gorczycy		
18	N.	25 po Św. Pośw. baz. ś. P.	7·00	3·52
19	P.	Elżbiety,	7·01	3·51
20	W.	Feliksa z Valois,	7·03	3·49
21	Ś.	*Ofiarowanie NMP.*	7·04	3·48
22	C.	Cecylii p. m.	7·06	3·47
23	P	Klemensa pap.	7·07	3·47
24	S.	Jana od Krzyża,	7·09	3·46
47.		Ew. Mat. r. 24. O okropnem spustoszeniu.		
25	N.	26 po Św. Katarzyny p. m.	7·10	3·45
	P.	Sylwestra op.	7·12	3·44
27	W.	Waleryana i Seweryna,	7·13	3·43
28	Ś.	Zdzisławy,	7·14	3·42
29	C.	Saturnina,	7·16	3·42
30	P.	Andrzeja ap.	7·17	3·41

Zmiany księżyca.

3 Kwadra 6 listopada 6 g. 4 m. wieczorem.
Nów 14 listopada 7 g. 29 min. wieczorem.
1 Kwadra 21 listopada 11. g. 29 min. w nocy.
Pełnia 28 listopada 7 g. 41 m. wieczorem.

Przepowiednie.

Gdy Marcinowa gęś po lodzie, będzie Boże Narodzenie po wodzie (i odwrotnie).

Gdy miękko na Jędrzeja, to niedobra nadzieja.

Na Wszech Świętych sztuka: utnij gałąź buka: gdy już soku niema, będzie tęga zima.

Od 1 do 10 śnieg; 11 do 14 pogoda; 15 do 26 mrozy; 27 do końca śnieg z deszczem.

Pracuj, oszczędzaj, kształć się! — Oto trzy hasła, które nam powinny przyświecać. Trzymając się tych haseł, staniemy się naprawdę narodem, przed którym ugną czoła inne narody!

ZAPISKI	Dochody	Rozchody	Różne wypadki rodzinne.
Razem . . .			

GRUDZIEŃ

Dnie		Święta rzymsko-katolickie	Słońca Wsch. g. m.	Zach. g. m.
1	S.	Eligiusza,	7·19	3·40
48.		Ew. Łuk. r. 21. O znakach dnia sądnego.		
2	N.	**1 Adw.**, Bibiany	7·20	3·39
3	P.	Franciszka Ksawer.	7·22	3·38
4	W.	Barbary p. i m.	7·23	3·38
5	Ś.	Saby,	7·24	3·38
6	C.	Mikołaja b.	7·25	3·37
7	P.	*Wig.* Ambrożego b.	7·27	3 7
8	S.	**Niepok. Poczęcie NMP.**	7·27	3·37
49.		Ew. Mat. r. 11. O Janie w więzieniu.		
9	N.	**2 Adw.** Leokadyi p. m.	7·28	3·37
10	P.	*NMP. Loretańskiej,*	7·29	3·37
11	W.	Damazego p.	7·30	3·36
12	Ś.	Aleksandra,	7·31	3·36
13	C.	Łucyi p,. Otylii,	7 31	3·36
14	P.	Alfreda kr.	7·32	3·36
15	S.	Maksymina,	7·33	3·36
50.		Ew. Jan. r. 1. O świadectwie Jana.		
16	N.	**3 Adw.** Euzebiusza,	7·34	3·37
17	P.	Łazarza b.	7·35	3·37
18	W.	*Oczekiwanie NMP.*	7·36	3 37
19	Ś.	*Such.* Nemezyusza m.	7·37	3·37
20	C.	Teofila,	7·38	3·38
21	P.	*Such.* Tomasza apostoła,	7·38	3·38
22	S.	*Such.* Zenona,	7·39	3·39
51.		Ew. Łuk. r. 3. O posłannictwie Jana.		
23	N.	**4 Adw.** Wiktoryi,	7·39	3·39
24	P.	Adama i Ewy,	7·40	3·40
25	W.	**Boże Narodzenie.**	7·40	3·40
26	Ś.	**Szczepana m.**	7·40	3·41
27	C.	Jana ew.	7·40	3·42
28	P.	Młodzianków	7·40	3·42
29	S.	Tomasza b.	7·41	3·43
52.		Ew. Łuk. r. 2. O Symeonie i Annie.		
30	N.	**1 po B. N.** Dawida króla,	7·41	3·44
31	P.	Sylwestra, op.	7·41	3·45

Zmiany księżyca.

3 Kwadra 6 grudnia 3 g. 14 m. po południu.
Nów 14 grudnia 10 g. 17 m. przed południem.
1 Kwadra 21 grudnia 7 g. 7 m. rano.
Pełnia 28 grudnia 10 g. 52 m. przed południem.

Przepowiednie.

Gdy na świętą Barbarę mróz — to sanie na górę włóż, a szykuj wóz.

Kiedy na Barbarę gęś chodzi po lodzie, to będzie Boże Narodzenie po wodzie.

Gdy na Adama pięknie — to zima wcześnie pęknie.

Od 1 do 10 zmiennie; śnieg z deszczem i szaruga, chwilami pogodnie; od 11 do 16 pogoda; 17 do 20 szaruga; 20 do końca ładnie i ciepło.

Kto dla braci pracuje, ma [moc za miliony,
Rośnie w siłę jak olbrzym [o ziemię rzucony,
Czas mu cegły podaje; utrwa- [la budowę,
I kładzie na jej szczycie swe [piętno wiekowe.

M. Konopnicka.

ZAPISKI	Dochody	Rozchody	Różne wypadki rodzinne.
RAZEM . . .			

Rok 1917-ty.

Rok ten jest rokiem zwyczajnym o 365 dniach.

W roku 1917. ery chrześcijańskiej upływa lat:

5678 — od stworzenia świata podług żydów.
2670 — od założenia Rzymu.
2077 — od wynalezienia przez Chińczyków papieru z bawełny.
2025 — od początku wyrobów porcelanowych w Chinach.
1917 — od Narodzenia Chrystusa.
1847 — od zburzenia Jerozolimy.
1838 — od pierwszego wybuchu Wezuwiusza.
1782 — od ukazania się map geograficznych.
1335 — od ery mahometańskiej.
1155 — od zaprowadzenia dzwonów w kościołach.
952 — od zaprowadzenia chrześcijaństwa w Polsce.
879 — od wynalezienia nut muzycznych.
836 — od napływu żydów do Polski.
746 — od powstania pierwszego banku.
737 — od pierwszych szyb w oknach.
737 — od pierwszego wiecu wszystkich ziem polskich.
707 — od wynalezienia kompasu.
693 — od zjawienia się Mongołów w Europie.
587 — od wynalezienia prochu.
553 — od założenia akademii w Krakowie.
531 — od połączenia Litwy z Polską przez małżeństwo Jadwigi z Jagiełłą.
481 — od wynalezienia druku.
445 — od pierwszej fabryki cukru.
444 — od urodzenia Mikołaja Kopernika.
425 — od odkrycia Ameryki przez Kolumba.
417 — od pożaru zamku królewskiego w Krakowie.
403 — od zgonu Jana Kochanowskiego.
393 — od reformacyi Lutra.
348 — od czasu Unii Litwy z Polską (w Lublinie).
335 — od wprowadzenia kalendarza Gregoryańskiego.
321 — od przeniesienia stolicy Polski z Krakowa do Warszawy.
317 — od czasu używania tytoniu.
308 — od wynalezienia teleskopów.
305 — od zgonu Piotra Skargi.
262 — od obrony Częstochowy przez Kordeckiego.
261 — od zastosowania wahadeł do zegarów.
260 — od wynalezienia zegarów ściennych
260 — od czasu, gdy Prusy przestały być podległe Polsce.
259 — od spustoszenia Warszawy przez morowe powietrze.
254 — od wynalezienia siły parowej.
234 — od wyswobodzenia Wiednia przez Sobieskiego.
222 — od ukazania się ołówków w handlu.
206 — od zbudowania fortepianu.
145 — od pierwszego rozbioru Polski (1772).
141 — od czasu ogłoszenia niepodległości Stanów Zjednoczonych.
124 — od drugiego rozbioru Polski (1793).
122 — od trzeciego rozbioru Polski.
121 — od zaprowadzenia szczepienia ospy
119 — od urodzin Adama Mickiewicza.
110 — od utworzenia Księstwa Warszawskiego.
107 — od urodzin Fryderyka Chopina.
102 — od utworzenia Wielkiego Księstwa Poznańskiego pod panowaniem Prus.
99 — od założenia pierwszego uniwersytetu w Warszawie.
97 — od wynalezienia związków chemicznych.
87 — od wybudowania pierwszej kolei żelaznej.
86 — od pierwszego powstania w Polsce.
84 — od pierwszego telegrafu elektrycznego.
72 — od wynalezienia pierwszej maszyny do szycia.
68 — od zgonu Juliusza Słowackiego.
62 — od zgonu Adama Mickiewicza.
62 — od pierwszej wystawy powszechnej (w Paryżu).
56 — od uroczystego otwarcia Szkoły Głównej w Warszawie.
54 — od ostatniego powstania w Polsce.
2½ — od wybuchu wojny europejskiej.
1½ — od zwycięstwa pod Gorlicami.
1 — od pogromu Serbii i Czarnogóry.

PRZEDMOWA.

Straszne wypadki, jakie kolejno po sobie następując, nawiedziły ziemie polskie w pierwszym roku wojny, przeraziły społeczeństwo. To też ogólną cechą wszystkich warstw społecznych była apatya: Administracya wojskowa, która jako c. i k. Komenda obwodowa objęła w zarząd powiat opatowski, napotykała nie tylko trudności rzeczowe, ale walczyć musiała z powszechną obojętnością i budzić w ludności nanowo życie, które na chwilę zamarło. Tylko twarde poczucie obowiązku i zapał do pracy grona osób, wchodzących w skład Komendy obwodowej, zdołały ożywić i ufnością napełnić skołatane nieszczęściami społeczeństwo. Podając do publicznej wiadomości niniejsze zestawienie statystyczne, po roku administrowania w tutejszym obwodzie, pragnie c. i k. Komenda obwodowa wydać aktualny i wiarogodny dokument, który wyświetli niejeden szczegół historyi wojny europejskiej, a kulturalnej ludności polskiej doda otuchy do wytrwałości i dalszej pracy, gdyż nawet sucho zestawione cyfry przekonują każdego, że żywotności społeczeństwa polskiego, jego kultury i rozwoju nie zmogła ani niewola rosyjska, ani nie zgniotła straszna wojna, która na ziemiach tych szaleje.

Zadanie administracyi wojskowej było trudne, lecz po chwilowej obojętności ludność powiatu chętnie poszła za jej wskazówkami, spełniała jej zarządzenia, rozumnie wspierała jej zabiegi, to też rok miniony wykazuje na każdym kroku zwrot ku lepszemu i postęp ku jaśniejszej przyszłości. Praw i obowiązujących ustaw nie zmieniano, wojnie musiano złożyć haracz, gdyż każda wojna ma swoje prawa i swoje wymagania, które egzekuwuje z największą bezwzględnością. Z całą siłą zabiegano skrzętnie, by zatrzeć ślady wielkiej burzy i otworzyć bramy, wiodące do rozwoju i nowego życia. Gdyby administracyi wojskowej udało się tylko wytworzyć warunki takie jedynie, w których społeczeństwo przetrwaćby mogło wojnę, już spełniłaby swe zadanie, a jeśli już po roku wykazać ona może istny pęd ku lepszemu — to dowód, że administracyę tę ożywiały szczere chęci i głęboka sympatya dla ludności. Oby Opatrzność pozwoliła, by w roku następnym ludność powiatu znalazła się w lepszem i szczęśliwszem jeszcze położeniu, a stać się to może, gdy zaufanie jej do administracyi wojskowej, oparte na obecnie wykazanych i niezbitych faktach pogłębi się i wzrośnie.

OPATOWSZCZYZNA.

Prastara to i rdzennie polska dzielnica, dziś zepchnięta do roli głębokiej prowincyi, ongiś jednak na przestrzeni tutejszego obwodu wrzało i kipiało życie i niejeden akt o wielkiej historycznej doniosłości miał tu miejsce. Dwa miasta, dziesięć osad i 23 gminy tworzą dzisiejszy obwód opatowski. Gleba wyjątkowo żyzna, na której uprawa pszenicy, buraków, obok obfitych pastwisk i łąk i starych lasów od wieków dostatnio żywiła starę plemię z dawien dawna tu osiadłe. Ludność rdzennie polska. Po miastach i osadach mieszka także ludność żydowska.

Stolicą obwodu jest Opatów.

Dziś cicha i skromna prowincyonalna mieścina, ożywiona jedynie siedzibą władz obwodowych, a jednak jest to jedno z najstarszych polskich miast. Już w wieku XIII Opatów był bardzo zaludnionem, przemysłowem i handlowem miastem. Ówczesny główny szlak handlowy, prowadzący na Sandomierz ku Rusi spowowdował, że w Opatowie były wielkie składy towarów, idących ze wschodu na zachód i naodwrót. Nikt by nie uwierzył, że ta cicha dziś mieścina była ongi gwarnem, różnojęzycznem środowiskiem, w którem kupcy z całego świata wymieniali i sprzedawali towary. Pełno tu było Ormian, Greków, Persów, Wołochów, dążących ze wschodu, którzy spotykali się tu w Opatowie z kupcami z zachodu — Niemcami, Francuzami i Holendrami. Ówczesny rynek opatowski, szczególniej w czasie trzech dorocznych jarmarków, trwających po dwa tygodnie, podobny był raczej do wieży Babel, aniżeli do sielankowego, swą ciszą i monotonnością raczej wieś przypominającego dzisiejszego rynku. Ale też wówczas mieszkali tu dumni patrycyusze miasta, które w wieku XV i XVI nosi nazwę „Wielki Opatów“.

Ówczesne miasto rozłożone było około kościoła dziś po-bernardyńskiego, dopiero Wilhelm, biskup lubuski, w roku 1282 otrzymuje przywilej na zbudowanie nowego miasta na sąsiedniem wzgórzu koło kolegiaty, gdzie rozrosło nowe, do dziś istniejące miasto, stare zaś upadło zupełnie.

Parafię przeniesiono do kolegiaty, a na starem wzgórzu wzniesiono klasztor Bernardynów. Mniej więcej od 1257 r. aż do początków XVI wieku, Opatów wraz z 16 wsiami należał do biskupów lubuskich ze Ślązka. Około 1518 roku nabywa Opatów z przyległemi wsiami Krzysztof Szydłowiecki, który otacza miasto wysokiemi murami i czterema warownemi bramami, z których utrzymała się jeszcze jedna, zwana Warszawską.

Któż, patrząc dzisiaj na Opatów, przypuściłby, że ta mieścina już w XVI wieku miała wodociągi.

Opatów przeszedł cały szereg wstrząśnień i strasznych klęsk, które nie tylko rozwój miasta, ale i byt jego podkopywały. Samych napadów tatarskich przecierpiał Opatów cztery (w 1241 r., 1259, 1260 i najstraszniejszy, niespodziany w roku 1502).

Drugą wojnę szwedzką za Karola XII i bratobójczą walkę między zwolennikami Augusta II i Stanisława Leszczyńskiego dotkliwie odczuł Opatów.

Także straszne pożary niszczyły miasto. W kronikach czytamy, że w r. 1551 spłonęło całe miasto wraz z archiwum miejskiem, w roku 1751 znowu pożar niszczy miasto, a w 1834 r. dwieście dwanaście domów staje się pastwą płomieni.

W latach 1622 i 1657 dziesiątkują ludność choroby epidemiczne.

Aż do końca XVI wieku ludność Opatowa jest wyłącznie chrześcijańską. W wieku XVII napływają licznie Żydzi, którzy zaraz ujmują handel w swe ręce.

Dziś o całej świetności „Wielkiego Opatowa“ świadczą jedynie trzy zabytki: kolegiata, kościół po-bernardyński i brama Warszawska.

Obecnie wojna europejska, dzięki położeniu miasta w kotlinie, nie wyrządziła nadzwyczajnej krzywdy, mimo, że uporczywe i długotrwałe bitwy rozgrywały się tuż pod Opatowem.

Drugiem miastem, obecnie prawie

więcej zaludnionem od Opatowa, jest Ostrowiec — ongi własność książąt Ostrogskich, którzy ufundowali tutaj kościół i założyli parafię. Po wygaśnięciu Ostrogskich, Ostrowiec zmienia panów, aż do czasu, póki nie staje się własnością Banku Polskiego, który tu zapoczątkował i ugruntował rozwój przemysłu żelaznego. Od roku 1876 fabryki ostrowieckie wielkich pieców zatrudniają całe rzesze urzędników i robotników,

przetapiając miejscowe rudy żelazne. — Fabryka ta jednak położoną jest we wsi Klimkiewiczowie tuż pod Ostrowcem i stanowi prawie sama dla siebie oddzielną osadę, łączącą się bezpośrednio z Ostrowcem. Dzięki swemu położeniu przy linii kolejowej Ostrowiec jest ważną siedzibą handlu i ma przed sobą w tym kierunku ładną przyszłość. W pobliżu Ostrowca leży fabryczna miejscowość Bodzechów.

Do najważniejszych osad (dawnych miasteczek) należą: Ćmielów, Raków, Ożarów, Iwaniska, Kunów, Waśniów, Łagów.

Ćmielów jest to stara siedziba rodziny Odrowążów-Szydłowieckich, aż do końca XVI wieku nosząca nazwę wsi Szydłów, następnie Szydłowiec. Później z Szczmielowa, względnie Trzmielowa, powstał Ćmielów. Przywilej króla Aleksandra w r. 1505 podnosi tę wieś do godności miasta, rządzącego się prawem magdeburskiem, mającego osobnego wójta. Do najwyższego rozkwitu dochodzi Ćmielów za czasów Zygmunta I. Kwitnie wtedy rzemiosło i rozwija się poważny stan mieszczański. Kanclerz Szydłowiecki buduje na łące umocniony i ładny zamek, otoczony fosą. Po Szydłowieckim Ćmielów zmienia często panów. W XVII wieku plądrują miasto Szwedzi, a mogiła za Brzustową jest smutną pamiątką tych czasów. Miasteczko zupełnie zniszczone, wkrótce jednak odżyło na nowo. Stare kroniki notują, że w 1702 roku miasto zostało

znowu splądrowane. — Mieszczaństwo Ćmielowa zajmuje się garncarstwem, a wyroby swoje spławia Wisłą do Gdańska. W powstaniu w r. 1863 bierze Ćmielów czynny udział. W Ćmielowie znajdują się obecnie fabryka porcelany, przerabiająca glinkę, kopaną w lesie Bałtowskim.

W okolicy Kunowa jest bardzo poważna osada, Nietulisko-fabryczne, powstała za rządów polskich w czasach królestwa Kongresowego z dawnych Kuźnic.

Raków, założony w roku 1559 przez Jana Siemińskiego, otrzymał nazwę od herbu Warnia, wyobrażającego raka.

Z powodu bardzo silnego napływu wszelkiego rodzaju innowierców, miasto szybko wzrastało, o czem najlepiej swiadczy fakt, że już w roku 1575 osiedliło się tu mnóstwo rzemieślników, powstały fabryki sukna, papiernia, a nawet drukarnia. W r. 1602 w tej sławnej siedzibie aryanizmu powstaje wyższa szkoła, którą w Polsce nazywano „Sarmackiemi Atenami“. W szkole tej wykładali profesorowie o sławnych wówczas w Polsce nazwiskach. Sławny astronom i historyk, Stanisław Lubieniecki, pochodził z Rakowa. W roku 1638 szkołę tę zamknięto. Od tego czasu miasto poczyna chylić się ku upadkowi. Od czasu rabunku kozaków Rakoczego, pobitych przez podjazd polski, z Janem Chryzostomem Paskiem na czele, Raków zupełnie opustoszał. Na miejscu dawnych budowli i brukowanych ulic pozostały piachy lub gdzieniegdzie uprawne pola. Do reszty zrujnowały Raków pożary w r. 1855, 1888 i 1895. Jedyną pamiątką dawnej świetności Rakowa jest kościół, przebudowany ze zboru aryańskiego, a ofiarowany przez Aleksandrę Wiszowatą.

Z dawnych zabytków pańskiej świetności wymienić wypada ruiny zamku Ossolińskich w Ujeździe pod Iwaniskami. O zamku tym, pełnym magnackiego przepychu, dużo w Polsce mówiono. Między innemi krąży legenda, iż budowę tego zamku przeprowadzono według liczb kalendarzowych.

I tak: cztery baszty miało oznaczać cztery pory roku, dwanaście wielkich sal — 12 miesięcy, pięćdziesiąt dwa pokoje oznaczało—52 tygodnie, a okien było tyle, ile dni w roku.

Poza tym oprócz wielu kościołów starych i pięknych nierzadko spotyka się staroszlacheckie dwory, rozrzucone tu i owdzie po licznych wioskach obwodu.

Lud tutejszy, szczególniej w zachodniej części obwodu, opowiada całe mnóstwo legend i podań, w których na swój sposób uwiecznił bądź to ważniejsze wypadki historyczne, bądź też fantastyczne potworzył bajki o szklanej górze, o strasznych zbójcach i t. p.

We wschodniej części obwodu, położonej nad brzegami Wisły, lud od wieków spławiał „sandomierkę“ i wyroby zduńskie do Gdańska, opowiadając o pięknych zamkach i grodach nadbrzeżnych.

I. C. i k. Komendy i urzędy.

KOMENDA

c. i k. Wojskowej Jeneralnej Gubernii w Lublinie.

C. i k. generał-gubernator, Karol Kuk, ozdobiony krzyżem komandorskim Leopolda z dekoracyą wojenną i w. i. — Zbrojmistrz polny.

Zastępca generał-gubernatora: Grzesicki Wiktor, ozdobiony krzyżem kawalerskim Leopolda z dekoracyą wojenną i w. i. Generał-major.

Szef sztabu: Hausner Artur, ozdobiony orderem żelaznej korony 3 kl. z dekoracyą wojenną i w. i. — podpułkownik sztabu generalnego.

Inspektor gubernialny dla obwodu Opatowskiego w Radomiu: Generał-major Lustig v. Preanfeld Karol ozdobiony krzyżem komandorskim Franciszka Józefa i w. i.

Przydzielony: Niesiołowski Gawin v. Niesiołowice Witold, major, ozdobiony wojskowym krzyżem zasługi III kl. z dekoracyą wojenną i w. i. — Szef Krajogo komisaryatu cywilnego: Dr. Jerzy Peray Madeyski, tajny radca i szef sekc.

Skład c. i k. Komendy Obwodowej.

Komendant obwodowy:
1. oficer sztabowy

Zast. Komendanta obwodowego:
1. oficer sztabowy

Kierujący Komisarz cywilny:
1. urzędnik polityczny VII. lub VIII. rangi.

Oddział wojskowy pod kierownictwem Zastępcy komendanta obwodowego.	**Oddział administracyjny** pod kierownictwem kierującego komisarza cywilnego.
Adjutantura Oddział wywiadowczy Oddział sztabowy Oddział techniczny Oddział gospodarczy Oddział rachunkowy i kasowy Duszpasterstwo wojskowe ——— **Sąd wojskowy** wzaz z aresztem polowym ——— **Komenda żandarmeryi obwodowej.**	Referat polityczny i policyjny Referat oświaty i szkolnictwa Referat przemysłowy i socyalno-polityczny (wraz z biurem pośrednictwa pracy) Referat gospodarczy i lasowy (wraz ze sprawami łowieckiemi, ochroną ptaków i rybołóstwem) Referat sanitarny Referat weterynarski Referat skarbowy dla bezpośredniego i pośredniego opodatkowania (włącznie ze strażą skarbową). ——— **Sąd obwodowy** (trybunał sądowy) ——— **Obwodowy urząd lasowy.**

C. i k. Komenda obwodowa w Opatowie.

C. i k. komendant obwodu: Fehmel Waleryan, ozdobiony kawalerskim krzyżem orderu Franciszka Józefa, wojskowym krzyżem zasługi III kl. z dekoracyą wojenną i w. i. — pułkownik.

Zastępca komendanta obwodu: Hahorkiewicz Władysław, ozdobiony wojskowym krzyżem zasługi III kl. z dekoracyą wojenną i w. i. — podpułkownik.

I. Oddział wojskowy

pod kierownictwem zastępcy komendanta obwodu:

Adjutantura c. i k. Komendy obwodowej: Bauer Rudolf, ozdobiony medalem zasługi na wstędze wojskowego krzyża zasługi i w. i. — kapitan adjutant.

Wojskowa Komenda stacyjna w Opatowie: Juliusz Wimmer, nadporucznik.

Wojskowa Komenda stacyjna w Ostrowcu: Józef Möckl — nadporucznik.

Służba techniczna:

Piaskiewicz Tadeusz — inżynier obwodowy, ozdobiony złotym krzyżem zasługi z koroną na wstędze medalu waleczności.

Oddział gospodarczy:

Prohaska Władysław, kapitan;
Grieswald Alojzy, nadporucznik;
Stubenberg Józef hrabia, nadporucznik i podkomorzy;
Józef Friedman, chorąży.

Kasa i rachunkowości:

Sokal Paweł — wojskowy starszy oficyał rachunkowy;
Beinhauner Adolf, porucznik rachunkowy, ozdobiony srebrnym krzyżem zasługi z koroną na wstędze medalu waleczności;
Milski Jerzy, zarządca podatkowy;
Romański Waleryan, oficyał podatkowy
Grek Karol, oficyał podatkowy.

Sąd wojskowy:

Kindelski Paweł, ozdobiony wojsk. medalem zasługi na wstędze wojsk. krzyża zasługi, kapitan auditor.

Brucker Maksymilian, nadporucznik auditor;
Majewski Mieczysław, nadporucznik auditor;
Tomoróg Emil, nadpor. auditor.

Obwodowa Komenda żandarmeryi.

Komendant żand.: Justus Schmidt, rotmistrz.

Komenda uzupełniająca koni.

Komendant: Major Henryk v. Geppert.

II Oddział administracyjny

pod kierownictwem nadkomisarza cywilnego, dra Cyfrowicza Augusta, nadkomisarza powiatowego.

Referat polityczny i policyjny:

Prezentkiewicz Edmund, komisarz powiatowy, ozdobiony złotym krzyżem zasługi z koroną na wstędze medalu waleczności;
Eckhardt Stanisław, koncypista Namiestnictwa;
Dobrzęcki Albin, sekretarz powiatowy;
Bikart Antoni, kancelista c. k. Namiestnictwa, ozdobiony złotym krzyżem zasługi na wstędze medalu waleczności;
Kotowicz Stanisław, oficyał Namiestnictwa.

Referat oświaty i szkół:

Zajączkowski Wacław, inspektor szkół obwodu, ozdobiony złotym krzyżem zasługi medalu waleczności.

Referat handlowy i pośrednictwa pracy:

Reitzner Rudolf, nadporucznik;
Cada Kamill, nadporucznik.

Referat sanitarny:

Dr. Merunowicz Roman, c. i k. starszy lekarz i lekarz obwodu;
Kalman Aradi, chorąży sanitarny.

Referat weterynaryi:

Kwieciński Jan, obwodowy lekarz weterynaryi.

Referat skarbowy:

Truszkiewicz Hipolit, radca skarbowy;
Wojtas Wojciech, komisarz skarbowy;
Stefan Leśków, oficyant;
Jan Trybus, oficyant;
Wacław Fliss, egzekutor.

Komenda obwodowa straży skarbowej:

Wendel Karol, ozdobiony złotym krzyżem zasługi na wstędze medalu waleczności, komisarz sraży skarbowej I kl.

Sąd obwodowy:

Zwoliński Maryan, sędzia powiatowy ozdobiony kawalerskim krzyżem orderu Franciszka Józefa z dekoracyą wojenną;
Dr. Jużwa Alojzy, sędzia.

Kancelarya sądowa:

Szpilecki Władysław, oficyał kancelaryjny, ozdobiony złotym krzyżem zasługi na wstędze medalu waleczności;
Kajetanowicz Józef Antoni, oficyał kancelaryjny.

Obwodowy urząd lasowy w Woli łagowskiej.

Suchecki Zygmunt Kazimierz, nadporucznik, ozdobiony wojsk. medalem zasługi na wstędze wojsk. krzyża zasługi.
Lagosz Franciszek, inżynier lasowy.

Rozmieszczenie Żandarmeryi.

Komendant obwodowej Żandarmeryi: **Rotmistrz Justus Schmidt.**

POSTERUNKI ŻANDARMERYI:

KOMENDA OBWODOWA ŻANDARMERYI W OPATOWIE.

Nr.	SIEDZIBA	Rejon posterunku obejmuje miejscowości:
1.	Opatów	Magistrat: Opatów Gmina: Opatów
2.	Iwaniska	„ Iwaniska
3.	Kiełczyna	„ Malkowice
4.	Raków	„ Raków „ Rembów
5.	Łagów	„ Łagów „ Gęsice „ Piórków
6.	Modliborzyce	„ Modliborzyce „ Baćkowice
7.	Waśniów	„ Waśniów „ Grzegorzowice „ Momina-Boksice
8.	Sadowie	„ Sadowie
9.	Ostrowiec	„ Ostrowiec „ Częstocice
10.	Kunów	„ Kunów
11.	Cmielów	„ Cmielów
12.	Borya	„ Ruda-Kościelna
13.	Julianów	„ Julianów
14.	Lasocin	„ Lasocin
15.	Ożarów	„ Ożarów
16.	Wojciechowice	„ Wojciechowice
17.	Czyżów-Szlachecki	„ Czyżów-Szlachecki

Rozmieszczenie straży skarbowej.

Komendant obwodowej straży skarbowej: **Komisarz I kl. Karol Wendei.**

POSTERUNEK STRAŻY SKARBOWEJ.

POWIATOWA KOMENDA STRAŻY SKARBOWEJ I KOMENDANT POWIATOWEJ STRAŻY SKARBOWEJ.

	Nr.	SIEDZIBA	Rejon posterunku obejmuje magistraty i gminy
OPATÓW Respicient: Leopold Tebinka	1.	Opatów	Magistrat: Opatów Gmina: Opatów „ Sadowie
	2.	Iwaniska	„ Iwaniska „ Malkowice „ Modliborzyce „ Baćkowice
	3.	Łagów	„ Łagów „ Rembów „ Piórków „ Gęsice
OSTROWIEC Komisarz II kl. Józef Kędzierski	4.	Ostrowiec	Magistrat: Ostrowiec Gmina: Częstocice „ Kunów „ Bodzechów
	5.	Waśniów	„ Waśniów „ Grzegorzowice „ Boksice
	6.	Cmielów	„ Cmielów „ Ruda Kościelna „ Wojciechowice
OŻARÓW Resp. Marcin Wandycz.	7.	Ożarów	„ Ożarów
	8.	Julianów obecnie Brzozowa	„ Julianów
	9.	Lasocin	„ Lasocin „ Czyżów-Szlachecki

Urzędy etapowe pocztowo-telegraficzne.

I kl. w Polsce.

Opatów.

Kierownik urzędu, oficyał, Jan Rysawy; przydzielony oficyał—Maryan Pachołek; asystent pocztowy, Jan Kołodkiewicz.

Ostrowiec.

Kierownik urzędu, oficyał Józef Jarosz. przydzielony adjunkt pocztowy — Wilhelm Müller.

Biłograj
Busk w Polsce
Chołm
Dąbrowa w Polsce
Działoszyce
Działoszyn
Granica
Grubieszów
Janów w Polsce
Jędrzejów
Kielce
Końsk
Kozienice
Kraśnik
Krasnostaw
Lubartów
Lublin
Miechów
Noworadomsk
Olkusz
Opatów w Polsce
Opoczno w Polsce
Ostrowiec
Pińczów
Piotrków
Puławy
Radom
Sandomierz
Skarzysko
Staszów
Szczekociny
Obwód Tomaszów
Wierzbnik
Włoszczowa
Wolbrom
Zamość.

Urzędy etapowe pocztowe II kl. w Polsce.

Iwaniska.

Właściciel poczty — Piotr Gibowski.

Ożarów.

Właściciel poczty — Bohdan Cielecki.

Bełchatów
Chmielnik
Gorzkowice
Iwaniska
Kazimierza Wielka
Klimontów
Kłomnice
Koprzywnica
Jedlińsk
Nowa Brzeźnica
Nowy Korczyn
Ożarów
Pajęczno
Pilica
Pradła
Proszowice
Rudniki
Skała w Polsce
Skalbmierz
Sławków w Polsce
Słomniki
Stopnica
Strzemieszyce
Sulejów
Szczerców
Szydłów
Windawa
Wodzisław
Wolborz
Żarki
Zawichost.

Sądownictwo.

Rozporządzeniem naczelnego Wodza armii z dnia 29 maja 1916 Dz. rozp. Nr. 58 zrównaną została kompetencya dotychczasowych sądów gminnych z kompetencyą Sędziów pokoju, skutkiem czego też sądy gminne używają odtąd historycznej nazwy Sądów pokoju.

Drugą instancyą dla Sądów pokoju jest sąd obwodowy w każdym obwodzie, działający jako dotychczasowy Zjazd Sędziów pokoju.

Równocześnie w miastach gubernialnych restytnowane zostały trybunały w dawnym ich ustroju.

O środkach prawnych przeciw rozstrzygnięciom Trybunałów orzeka Sąd cywilny odwoławczy (apelacyjny) przy jeneralnem gubernatorstwie wojskowem w Lublinie.

Sądy w okręgu Opatowskiej c. i k. Komendy obwodowej.

C. i k. Sąd obwodowy w Opatowie.

c. k. Sędzia powiatowy	Maryan Zwoliński	jako Przewodniczący
c. k. Sędzia	Dr. Alojzy Juzwa	jako Sędzia Pokoju miast Opatowa i Ostrowca
c. k. oficyał	Władysław Szpilecki	
c. k. oficyał	Józef Kajetanowicz	
sekretarz hipoteczny	Kazimierz Judycki	
komornik sądowy	Ludwik Koziński	

notaryusz Seweryn Horodyski.

Sądy Pokoju.

Siedziba Sądu	Gminy miejscowej kompetencyi Sądu podległe	Imię i nazwizko Sędziego	Imię i nazwisko sekretarza sądowego
Opatów	Opatów (okręg miejski) Baćkowice, Modliborzyce i Sadowie	Ludwik Żekowski	Antoni Dec
Iwaniska	Iwaniska, Gęsice, Małkowice, Rembów	Antoni Gawroński	Jézef Leśniewski
Łagów	Łagów, Grzegorzowice i Piórków	Wincenty Reklewski	Roman Pajkert
Kunów	Kunów, Boksyce, Częstocice i Waśniów	Gustaw Ośniałowski	Józef Kaniewski
Ćmielów	Ćmielów, Bodzechów, Ruda Kościelna i Wojciechowice	Aleks. Russocki	Piotr Snopkiewicz
Ożarów	Ożarów, Czyżów szlacheeki Julianów i Lasocin	Wład. Świerzyński	Feliks Cielecki

Na listę zastępców stron c.i k. Sądu obwodowego w Opatowie zostali wpisani.

I. Adwokat przysięgły, Gustaw Poraski w Ostrowcu,

II. Obrońcy prywatni:

1. Stanisław Pietraszewski w Opatowie,
2. Kazimierz Kwieciński w Kunowie.
3. Leonard Skoczewski w Ćmielowie,
4. Wacław Glibowski w Iwaniskach,
5. Jonasz Sylberman w Opatowie.

III. Kościół rzymsko-katolicki.

Urzędy parafialne.

Nr porządkowy	Miejscowość	Imię i nazwisko proboszcza
1	Baćkowice	Ks. Władysław Tytko
2	Bardo	„ Apolinary Cukrowski
3	Bidziny	„ Franciszek Furmański
4	Ćmielów	„ Kasper Zielonka
5	Czyżów-Szlachecki	„ Józef Godziszewski
6	Denków	„ Jan Nowakowski
7	Gierczyce	„ Jan Kadłubiec
8	Gliniany	„ Paweł Szumański
9	Grocholice-Wszechświęte	„ Stefan Kasperski
10	Grzegorzowice	„ Zenon Laskowski
11	Janików	„ Jan Kadłubiec
12	Iwaniska	„ Henryk Skowierczak
13	Kiełczyna	„ Feliks Cerkoński
14	Krynki	„ Antoni Aksamitowski
15	Kunów	„ Lucyan Muszalski
16	Lasocin	„ Antoni Kluczkowski
17	Łagów	„ Antoni Czarkowski
18	Momina	„ Józef Czernikiewicz
19	Modliborzyce	„ Maryan Kotowski
20	Mychów	nieobsadzone
21	Mydłów	„ Ignacy Szatkowski
22	Opatów	„ Roman Cieszkowski
23	Ostrowiec	„ Władysław Włodecki
24	Ożarów	„ Tomasz Chachulski
25	Przybysławice	„ Józef Zientarski
26	Ptkanów	„ Józef Świechowski
27	Raków	„ Józef Drabowicz
28	Ruda-Kościelna	„ Marcin Borkowski
29	Ruszków	„ Antoni Adamski
30	Słupia Nadbrzeżna	„ Aleksander Pawiński
31	Sobótka	„ Stefan Zagner
32	Strzyżowice	„ Stanisław Górski
33	Szewna	„ Edward Szatowski
34	Szumsko	„ Teodor Pajączkowski
35	Trójca	„ Stanisław Rączkowski
36	Waśniów	„ Romuald Jabłoński
37	Wojciechowice	„ Karol Sławiński
38	Zbylutka	„ Andrzej Rachunek

IV. Wyznania niechrześcijańskie.

Rabinaty.

1) Ćmielów — M. Leiman
2) Iwaniska — I. Widerman
3) Kunów — I. I. Landau
4) Łagów — H. B. Rozen
5) Opatów — Ch. I. Bach
6) Ostrowiec — M. Ch. Haltsztuk
7) Ożarów — A. Sz. Epsztejn
8) Raków — D. Wajnberg
9) Waśniów — B. Szwarc.

V. Instytucye naukowe, dobroczynne i społeczne.

Ruch oświatowy w obwodzie Opatowskim.

Każdy naród w życiu swem ma idee, silniejsze od zadawanych ciosów. Dla narodu polskiego ideą tą jest dążenie do zrównania kultury kraju ojczystego z kulturą naszych zachodnich sąsiadów. Nawet w najtragiczniejszym dla ojczyzny momencie, w czasach rozbiorów, szlachetniejsze jednostki, ratując Polskę jako państwo, stworzyły instytucyę, która jak gwiazda najjaśniejsza błyszczeć będzie na horyzoncie historyi ojczystej. Błogosławionej pamięci instytucyą tą, jak gdyby rodzajem pierwszego w Europie ministeryum oświaty była Komisya Edukacyjna.

Pod hasłem: „Przez reformę oświaty do postępu“ z gorączkowym pośpiechem krzątano się około krzewienia oświaty, zakładano cały szereg szkół o różnym programie, reformowano szkolnictwo i po kilku latach intensywnej pracy nasze zakłady naukowe za rządów Królestwa kongresowego prześcigały nawet w niektórych kierunkach uczelnie innych narodów.

Lecz nieszczęśliwy los nie pozwolił doczekać się skutków tych błogosławionych i mądrych zabiegów. Katastrofy, spowodowane upadkiem powstań w 31 i 63 roku, wywołały bezwzględne i bezlitosne represalia ze strony rządu rosyjskiego na terenie Królestwa Polskiego.

Zaczęto od rugowania ze szkół języka polskiego i zastępowania go przez język rosyjski. Dla większości ogółu uniedostępniono znajomość dziejów ojczystych. Wogóle rugowano z programu szkół wszystko, co tylko Polskę przypominało.

I zdawało się, że duch nieszczęśliwego narodu zamarł od zadawanych mu ciosów, że nad znękanym krajem, jak miecz Damoklesa zawisło dantejskie: „Porzućcie wszelkie nadzieje“.

Lecz oto jak jasny promyk w historyi naszej kultury przewija się rok 1905. I znów ludzie dobrej woli, jak w owych tragicznych chwilach, korzystając z iluzorycznej konstytucyi, nadanej przez rząd rosyjski, skwapliwie rzucili się do pracy społecznej, zaczynając od oświaty.

Na czele tego ruchu staje sympatyczne towarzystwo — Macierz szkolna. Od wszystkich warstw społecznych napływały szczodre ofiary, które umożliwiły otwarcie całego szeregu wzorowo zorganizowanych szkół ludowych.

Cały ruch jednak, ten niezbity dowód żywotności i kultury narodu polskiego, został zatamowany brutalnie ręką gnębiącego wszystko, co polskie, rządu rosyjskiego.

Rozpoczęła się znowu praca podziemna. Znikły szkółki, a powstawały ochronki, znikło hasło oświaty, ale tylko pozornie, aby pod płaszczykiem dobroczynności krzewić dalej ideę postępu i zdążać do kultury. Znowu przed ochronkami lub u okien tychże pełni straż dziecię polskie, by ustrzedz gromadkę swych współtowarzyszy i apostolsko swój obowiązek pojmującą ochroniarkę przed czujnym okiem strażnika. Ochronka bowiem przejmuje obowiązki szkoły ludowej.

Tak przetrwano do roku 1915. Ledwo ucichły armaty i przesunął się miażdżący walec wojenny ku wschodowi i ledwo społeczeństwo spostrzegło, że kajdany moskiewskie opadły, pierwszą myślą,

pierwszym odruchem i pierwszym zabiegiem było hasło oświaty. Na całym terenie Królestwa zawrzała czynna i gorączkowa praca.

Że ten ruch był jednolity i wszechstronny, że żadna dzielnica nie pozostała w tyle, świadczy najlepiej fakt, co zrobiono w tym czasie na maleńkieej cząstce polskiej ziemi, na tereniee obwodu opatowskiego. Pozwólmy przemówić cyfrom :

W roku 1913 i 1914 istniało 48 szkół publicznych i 8 prywatnych o 75 klasach i 75 siłach nauczycielskich, a w rok potem ilość szkół publicznych wzrosła do 80, prywatnych do 12 o łącznej ilości 117 klas i 117 sił. W tym samym czasie wzrosła znacznie frekwencya dzieci, bo kiedy za czasów rosyjskich uczęszczało do szkół 2009 dzieci, to w bieżącym roku ilość dzieci dosięgła cyfry 7200.

Zdawałoby się, że ochronki przestaną być aktualne z chwilą, kiedy swobodna szkoła ludowa spełnia swoje zadanie, lecz i w tym kierunku widzimy poważny postęp, gdyż liczba ochron z 13 o 655 dzieciach wzrocła do 15 o 850 dzieciach.

Co do ilości zakładów średnich nie zaszły żadne zmiany, lecz podniosła się znacznie frekwencya i poziom naukowy.

Nietylko o przyszłem pokoleniu pamiętano. W miesiącach zimowych powstało 11 kursów, urządzonych w celu zwalczania analfabetyzmu wśród dorosłych, a ludzie dobrej woli, powoławszy do życia dwa towarzystwa : „Humanitarno-oświatowe“ w Opatowie“ i „oświatowe“ w Ostrowcu utworzyli cały szereg czyteln ludowych, gdzie rolnik po całodziennej pracy czyta czasopisma i książki pożyteczne.

Szkolnictwo ludowe nie może wprawdzie jeszcze zadośćuczynić wymogom powszechnej oświaty, gromadząc zaledwie około 25 proc. dziatwy w wieku szkolnym, bo dla wychowania wszystkich dzieci potrzebaby okrągło 500 klas.

Na podstawie dotychczasowych wyników przewidywać należy, że organizacya szkolnictwa ludowego postępować będzie w przyspieszonem tempie.

Wypada tu podkreślić, że żadna szkoła ludowa nie została narzuconą, że wszędzie gromady wiejskie dobrowolnemi uchwałami domagały się oświaty i w całym szeregu wypadków wieśniak sam zabiegał, aby ułatwić pierwsze kroki zorganizowanej szkoły, co jasno dowodzi, że ludu polskiego, trzymanego wprawdzie zdala od oświaty, żadna przemoc, ani żadna perfidya nie zdołały pozbawić wrodzonej mu kultury narodowej.

Ustanowione w każdej gminie rady szkolne miejscowe napotykają wprawdzie na nadzwyczajne przeszkody pod wieloma względami, ożywione jednak szczerym duchem obywatelskim, współdziałają coraz intensywniej przy organizowaniu nowych szkółek. Nierzadko też zdarzają się tygodnie, w których codzień powstaje nowa szkółka ; dobry przykład zaś, jak zawsze, tak i w tym wypadku cuda działa. Za wzór postawić tu należy gminę opatowską, w której już niema wsi bez szkoły, a ruch w tym kierunku ogarnia obecnie ludność w całym szeregu gmin.

Jest to potężny odruch ludu, który budzi się do wielkiej przyszłości. Jest to świadomość, że najgorszą klęską naszą, gorszą od klęski na polu bitew, jest ciemnota.

Jest to potężny przejaw woli narodu, który w obecnym huraganie światowym widzi zaranie zmartwychwstałej Polski.

Czarne chmury odsłonią nam jaśniejszą przyszłość, byle tylko żywi nie stracili nadziei i przed narodem nieśli oświaty kaganiec.

SZPITALE.

W Opatowie: szpital św. Leona.

W Opatowie i Ćmielowie epidemiczne szpitale kolumny ks. biskupa w Krakowie i w Ostrowcu epidemiczny szpital miejski.

Szpital fabryczny w Klimkiewiczowie.

LEKARZE.

1. Dr. Merunowicz Roman w Opatowie, c. i k. starszy lekarz obwodowy.
2. Dr. Komenda Wacław w Opatowie, ordynator szpitala św. Leona.
3. Dr. Malingier Abraham w Ostrowcu.
4. Dr. Skwara Piotr, ordynator szpitala epidemicznego w Ostrowcu.
5. Dr. Sznuk Tadeusz w Ostrowcu.
6. Dr. Wardyński Adam w Ostrowcu, ordynator szpitala fabrycznego.

Apteki i drogueryje.

Nr. p.	PRZEMYSŁ	NAZWISKO i IMIĘ	MIEJSCOWOŚĆ
1.	Apteka	Świestowski Edmund	Opatów
2.	,,	Żakowski Jan	Ostrowiec
3.	,,	Dąbrowski Józef	Ożarów
4.	,,	Królikowski Stefan	Ćmielów
5.	,,	Gałecka Anna	Kunów
6	,,	Gruszczyński Stanisław	Łagów
7.	,,	Chiciński Jan	Raków
8.	,,	Romanowicz Bolesław	Iwaniska
9.	,,	Fabryczna	Klimkiewiczów
1.	Droguerye	Piontowski Kazimierz	Opatów
2.	,,	Wołowski Edward	Ostrowiec
3.	,,	Janicki Teodor	Ostrowiec

Ochronki prywatne.

	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ
1.	Ćmielów	Ćmielów
2.	Częstocice	Bolesławów
3.	,,	Częstowice
4.	,,	Denków
5.	Grzegorzowice	Jeleniów
6.	Kunów	Kunów
7.	Lasocin	Karsy
8.	Modliborzyce	Kobylany
9.	Wojciechowice	Bidziny
10.	,,	Wojciechowice
11.	Rembów	Raków
12.	Opatów	Opatów (miasto)
13.	Ostrowiec	Ostrowiec
14.	Ożarów	Wonice
15.	Jeleniów	Grzegorzowice.

Stowarzyszenie Spożywcze i instytucye spółdzielcze.

1. W Opatowie: Stowarzyszenie spożywcze, założone w roku 1907; liczy członków 341 i sprzedało w roku 1915 towarów za 204.000 kor.

2. W Ostrowcu:

a) Stowarzyszenie spożywcze, założone w roku 1901; liczy członków 124 i sprzedało w roku 1915 towarów za 200.900 koron;

b) Piekarnia spółdzielcza „Przyszłość“, założona w roku 1912; liczy członków 131, a obrót w roku 1915 wynosił 195.000 koron.

Stowarzyszenia spożywcze czynne.

3. W Łagowie
4. W Kunowie
5. W Nietulisku

Straże ogniowe.

są czynne w następujących miejscowościach:

1. Opatów,
2. Ostrowiec,
3. Ćmielów,
4. Ożarów
5. Łagów.

Instytucye i Stowarzyszenia dobroczynne i społeczne.

A. w Opatowie:

1. Szpital św. Leona, urządzony na 50 do 60 łóżek;
2. Chrześcijańskie Towarzystwo dobroczynności, które prowadzi:
   a) ochronkę,
   b) czytelnię i
   c) salę zajęć.
3. Humanitarno -oświatowe Stowarzyszenie kobiet, które pomiędzy innemi pracami prowadzi Tanią kuchnię.
4. Kółko rolnicze.
5. Kółko ziemianek.
6. Liga kobiet.
7. Towarzystwo miłośników sceny.
8. Żydowskie Stowarzyszenie miłośników czytania.
9. Żydowskie Towarzystwo dobroczynności „Ezro“.
10. Żyd. Towarz. dobroczynności Linas Hacedek.
11. Żyd. Stowarz. Talmud Thora.
12. Stowarzyszenie skautów.

B. W Ostrowcu:

1. Szpital epidemiczny otworzony w czasie wojny.
2. Chrześcijańskie Towarzystwo dobroczynności.
3. Towarzystwo oświatowe.
4. Resursa (klub).
5. Koło kobiet.
6. Liga kobiet.
   Towarzystwo krajoznawcze.
8. Lutnia.
9. Towarzystwo miłośników sceny.
10. Towarzystwo kooperatystów.
11. Stowarzyszenie skautów.
12. Żydowskie Towarzystwo dobroczynności Linas Hacedek.
13. Żyd. Stowarz. Talmud Thora.

Akcya ratunkowa.

Obwód opatowski ucierpiał wiele przez wojnę. Miasteczko Ożarów, wsie: Gliniany, Boleszyn, Prusinowice, Waśniów, Zajączkowice, Garbacz, Jeziorko, Milejowice, Tencza, Sobiekurów, Przepiorów, Garbowice — zostały całkiem spalone i zniszczone.

Wsie: Jeleniów, Piotrów, Słupia Stara, Radwan, Witosławice, Kraszków, Janowice, Strupice, Penkosławice — zostały częściowo spalone i zniszczone.

Oprócz tego zostało spalonych 20 dworów wraz z zabudowaniami.

Przez rozdawanie drzewa dla poszkodowanych wojną, przez wypłatę zapomóg dla potrzebujących pomocy i przez zwolnienie od podatków, Komenda obwodowa starała się ulżyć skutecznie ludności, dotkniętej klęską.

Wzorowo urządzone i kierowane szpitale św. Leona w Opatowie, szpital fabryczny w Klimkiewiczowie, epidemiczny szpital miejski w Ostrowcu, epidemiczne szpitale kolumny ks. biskupa w Krakowie. w Opatowie i Ćmielowie, jakoteż 15 ochronek prywatnych w obwodzie — są pod stałą pieczą komendy obwodowej, która dostarczając im wsparcia, stara się i w tym kierunku uczynić zadość pod względem humanitarnym.

Rodziny polskich legionistów, rosyjscy urzędnicy i słudzy, rodziny rosyjskich żołnierzy i urzędników, którzy z powodu wojny potrzebują pomocy, otrzymają od komendy miesięczne zapomogi.

Wielu też osobom dostarcza komenda pracy, ludzie bowiem nadający się do służby — mogą wstępować do straży skarbowej, żandarmeryi i do kolei.

Utworzono cywilne oddziały robotnicze do budowy dróg i kolei, które dają również możność zarobkowania osobom, będącym bez środków do życia.

Obwodowy komitet ratunkowy.

Jako osobna instytucya istnieje też obw. Komitet ratunkowy, który zajmuje się wszystkiem, co może ulżyć niedoli pozbawionych pracy lub środków do życia.

Toteż Komenda obwodowa, jako naczelny opiekun zakładów dobroczynnych, utrzymywanych z datków publicznych, zasięga rady Komitetu, ilekroć zajdzie tego potrzeba.

Obwodowy komitet ratunkowy.

Składa się z następujących członków:
Prezes: Antoni Bieliński.
Wice-prezesi: Zygmunt Leszczyński i Seweryn Horodyski.
Sekretarz: Wincenty Klepacki.
Skarbnik: Edmund Świestowski.
Członkowie: Adam Mrozowski, Kwiryn Kochanowicz, Władysław Świczyński, Aleksander Russocki, August Łempicki, Jan Konarski, Władysław Jelski, Jan Żelazowski, Higin Kamieński, Tomasz Krupa, Michał Karski, Jan Gombrowicz, Eugeniusz Roguski.

Obwodowy Urząd pośrednictwa pracy.

Działaniami wojennemi zniszczonych zostało bardzo wiele przedsiębiorstw fabrycznych i przemysłowych w Królestwie Polskiem. Robotnicy pracyjący w tych przedsiębiorstwach znaleźli się bez pracy i zmuszeni byli na własną rękę szukać w kraju lub zagranicą zarobku. Zaciągali zatem informacyi od rozmaitych indywiduów, które bądź to zawodowo trudniły się werbowaniem robotników, bądź też, co gorsza, rekrutowały się z robotników sprytniejszych, wysłanych przez odnośne przedsiębiorstwa, położone przeważnie w głębi monarchii austro-węg. lub Niemiec. Przy tej sposobności narażeni byli na wyzysk niesumiennych spekulantów, ileże w niektórych miejscowościach bardziej dotkniętych wojną, popyt za pracą był wielki, podaż zaś pracy nie była całkowicie lub bardzo mało znaną. Idąc za namową werbunków porzucali robotnicy swoje rodziny, które pozostawszy bez najmniejszego zapotrzebowania, gremialnie udawały się do odnośnych komend z prośbą o wsparcie i o wiadomość od swoich, o których miejscu pobytu nie miały najmniejszych wiadomości.

Te stosunki zmusiły naczelne Kierownictwo armii i generalną gubernię wojskową w Lublinie do wydania postanowień normujących werbunek robotników i ujęcie całego steru pośrednictwa pracy w swoje ręce.

Za zgodą naczelnej Komendy Armii, wydało c. i k. gen. gubernatorstwo wojsk. w Lublinie dnia 6-VI 1916 Nr. 37595 rozporządzenie o urządzeniu pośrednictwa pracy. Ustanowiono Centralny Urząd pośrednictwa pracy przy gubernatorstwie i obwodowe urzędy pośrednictwa pracy przy komendach obwodowych. Celem pośrednictwa pracy jest ustalenie, prowadzenie w ewidencyi i możliwe wyrównywanie popytu i podaży pracy każdego rodzaju. Urzędy tak centralny, jakoteż obwodowy, prowadzą statystykę pracy i udzielają wyjaśnień w sprawie poszukiwanych i wolnych miejsc robotniczych. Kompetencya jest w ten sposób podzieloną, że pośredniczenie w pracy, badanie, ustalanie i ewidencya popytu i podaży pracy w obrębie obwodu jest obowiązkiem obwodowych urzędów pośrednictwa pracy, zaś sprawy odnoszące się do pośredniczenia w pracy między różnymi obwodami albo między obszarem okupowanym, a obszarami poza jego obrębem, są zastrzeżone Centralnemu Urzędowi pośrednictwa pracy. Pośredniczenie w pracy odbywa się dla robotników bezpłatnie, dla pracodawców zaś za opłatą, a mianowicie za służbę domową opłacają po 1 koronie, od wszystkich zaś innych robotników po 5 koron od osoby.

Opłaty użyte są na pokrycie kosztów pośrednictwa pracy.

Aprowizacya obwodu.

C. i k. Komenda obwodowa powierzyła sprawę aprowizacyi ludności bezrolnej obwodu opatowskiego powiatowemu Komitetowi obywatelskiemu.

Tenże Komitet zorganizował w swem łonie sekcyę żywnościową, do której jako członkowie należą:

Pp.: Zygmunt Leszczyński, jako przewodniczący; Seweryn Horodyski, jako zastępca przewodniczącego; Adam Mrozowski, August Łempicki i Edward Świestowski, jako sekretarz.

Aprowizacyą poszczególnych miast i osad zajmują się miejscowe Komitety obywatelskie, w łonie których utworzone zostały specyalne sekcye żywnościowe, których skład jest następujący:

1. Sekcya żywn. m. Opatowa:
przewodniczący: Antoni Jaworski
członkowie: Władysław Jagusiewicz, Józef Ostaszewski.

2. Sekcya żywn. m. Ostrowca:
przewodniczący: Kazimierz Satkowski;
członkowie: Stefan Bałata, Tomasz Gło-

wacki, Boruch Grossman, Feliks Hardt, Adam Mrozowski, Stanisław Skoczkowski.

3. Sekcya żywn. osady Ćmielów:
przewodniczący: Stefan Królikowski;
członkowie: Michał Choroszyński, Jerzy Sroczyński, Jan Wysmoliński.

4. Sekcya żywn. osady Iwaniska:
przewodniczący: Wilhelm Orsetti;
członkowie: Stanisław Rytel, ks. Henryk Skowierzak, ks. Ignacy Szadkowski, Jan Sroczyński, Roman Wolański.

5. Sekcya żywn. przy fabr. Klimkiewiczów:
przewodniczący: Kwiryn Kochanowicz;
członkowie: Stanisław Izdebski, Mieczysław Iwaszkiewicz.

6. Sekcya żywn. osady Kunów:
przewodniczący: Antoni Tabaszewski;
członkowie: Józef Fiszer, Stanisław Piwnik, Franciszek Słotwiński.

7. Sekcya żywn. osady Raków:
przewodniczący: ks. Apolinary Cukrowski;
członkowie: Ludwik Chruściński, Jan Stępień.

8. Sekcya żywn. osady Łagów:
przewodniczący: ks. Wojciech Kacperski;
członkowie: Józef Masternak, Roman Pajkert, Stanisław Piotrowski.

9. Sekcya żywn. osady Ożarów:
przewodniczący: ks. Tomasz Chachulski;
członkowie: Józef Tomaszewski, Łukasz Adamski, Władysław Świeżyński, Müntz

Kasy i towarzystwa oszczędnościowe.

Liczba porządkowa	Nazwa finansowej instytucyi	Siedziba
1	Towarzystwo Wzajemnego kredytu	Opatów
2	Gminna kasa pożyczkowa oszczęd.	Baćkowice
3	» » » »	Momina Boksyce
4	Towarzystwo pożyczkowo - oszczędnościowe	Ćmielów
5	Ostrowieckie Towarzystwo oszczęd. - pożyczk.	Karolinów Ostrowiec
6	Ostrowieckie Towarzystwo Wzajemnego kredytu	Karolinów
7	II. Tow. Pożyczk. Oszczęd. i Wzajemnej pomocy Ostrowiec	Karolinów
8	Gminna Kasa pożyczkowa oszczęd.	Czyżów szlachecki
9	» » » »	Zbielutka
10	Kasa pożyczkowa oszczędnościowa.	Iwaniska
11	Tow. pożyczkowo oszczęd.	»
12	Gminna Kasa pożyczkowo oszczędnościowa	Julianów
13	Towarzystwo pożyczkowo oszczędnościowe	Kunów
14	Kasa pożyczkowa oszczędnościowa	»
15	Towarzystwo poż. oszczędnościowe „Razem“	Lasocin
16	Łagowska Kasa pożyczkowo oszczęd.	Łagów
17	Gminna Kasa pożyczkowa i oszczęd.	Modliborzyce
18	Kasa pożyczkowo oszczędnościowa	Ożarów
19	Tow. pożyczkowe i oszczęd.	»
20	Gminna Kasa pożyczk. i oszczęd.	Piórków
21	» » » »	Rembów
22	» » » »	Sadowie

Zapomogi z komendy obwodowej w Opatowie pobierają:

1) 2382 rodzin rezerwistów rosyjskich,
2) 41 kolejarzy,
3) 86 ewakuowanych z Wołynia,
4) 36 legionistów,
5) 98 pensyonistów rosyjskich.

Rolnictwo, handel i przemysł

Napisał Kazimierz Langie.

O uprawie i nawożeniu gleby.

Gleba może być żyzną z natury, albo może mieć żyzność nabytą skutkiem dobrej mechanicznej uprawy i nawożenia obornikiem i sztucznemi nawozami. Gleba, uboga w pokarmy roślinne, nie może odrazu nabyć trwałej żyzności, powoli może ją nabywać przez umiejętne staranie około niej, — za pomocą mechanicznej uprawy roli, a więc orką, bronowaniem, walcowaniem etc. uzyskuje się odpowiedni stan gleby, a dbać należy przy tem, aby gleba miała odpowiednio do potrzeb danej rośliny, którą się ma uprawiać, stan gruczołkowaty, uregulowaną wilgotność i dobrze wymieszaną była. Przy tem winna być rola czystą, wolną od chwastów, które zawsze i wszędzie tępić należy. Stosownie do głębokości żyznej warstwy, jaka się w glebie znajduje, może być ona zaorywaną płyciej lub głębiej. Przy pogłębianiu orki nie należy jednak nigdy nagle głębszego zaorania wykonywać, lecz powoli przez szereg lat, o ile żyzność gleby na to pozwala. — Oprócz dobrej mechanicznej uprawy, potrzebuje rola zasilenia w pokarmy roślinne, zwłaszcza tych pokarmów, których ma za mało. Powinna więc być przedewszystkiem nawożoną obornikiem, w pewnych odstępach czasu, stosownie do płodozmianu uprawy roślin, wymagających obornika — ten nawóz jest najlepszym, zawiera bowiem w sobie wszystkie potrzebne pokarmy roślinne. Obornik winno się wywozić w pole w stanie wilgotnym; nie powinien być zanadto słomiasty, suchy, ani też zanadto przegniły. Średnio wywozić trzeba 30 fur dobrych na morgę. Nawóz winien być zaraz rozrzucony na polu, równomiernie i stosunkowo płytko przyorany, aby dobrze mógł się rozłożyć w glebie i wydał korzyści. Przy wymaganiach większych zbiorów z roślin uprawnych, okazuje się, że obornik czasami nie wystarcza; wtedy należy dodawać sztuczne nawozy jako uzupełnienie obornika*). Wysiewać więc należy i zabronować pod oziminy w jesieni tomasynę, (200 — 300 kg. na mórg,) kainit (200 — 300 kg. na mórg) z wiosną zaś superfosfat (od 100 — 200 kg na mórg) saletrę (50 — 150 kg. na mórg w dwóch dawkach). 40% sól potasową (100 — 150 kg. na mórg) wreszcie na glebach wilgotnych przeważnie wapno gaszone raz na kilka lat w ilości od 5 — 15 ct metr na mórg, zależnie od rodzaju gleby. — Na łąki i pastwiska nawozy sztuczne nadają się znakomicie i dają ogromne korzyści w bujniejszym poroście traw i zbiorach siana, należy tylko przedtem łąki i pastwiska dobrze bronować, potem uskuteczniać wysiew nawozów, a następnie te nawczy znów zabronować. — Wszystkie rośliny uprawiane, a głównie zboża i okopowe, oraz rośliny pastewne dają znacznie większe plony pod wpływem nawozów sztucznych. Uprawa roślin różnorodnych powinna być stosowaną do danych warunków, potrzeb i rodzaju gleby, głównie jednak powinien gospodarz rolny zważać na to, aby rośliny uprawiane w płodozmianie następowały po sobie tak, aby najlepiej mogły wszystkie pokarmy

---

*) Broszurka popularna:
Nawozy pomocnicze czyli sztuczne — K. Langiego.
Skład w księgarni Gebethnera i S-ki — Kraków — Rynek.

roślinne z gleby dobrze wykorzystać, powinien też płodozmian tak układać, aby zawsze mieć paszę zieloną dla bydła w pewnych odstępach czasu i dbać o uprawę roślin pastewnych obok zbożowych i okopowych.

Z chowu bydła.

Bydło rasy czerwonej-polskiej, rodzime, nadaje się najlepiej do chowu w kraju — ze względu na warunki klimatu i paszy. Wogóle do gospodarstw krajowych jest przystosowane. Bydło to bardzo pożyteczne, bo nie tylko, że odznacza się dosyć wysoką mlecznością, ale daje się doskonale wypasać, a jest odporne na choroby i zmiany klimatyczne. Są też już liczne obory zarodowe tego bydła w kraju, obory gminne włościańskie, które dostarczać mogą doborowego materyału na chów, stacye buhaji. Rozszerzenie tego bydła krajowego i wytworzenie jednolitej rasy w całej Polsce, powinno być zadaniem naszych ziemian hodowców. — Do chowu należy wybierać najpiękniejsze i najlepiej zbudowane jałówki, również i byczki przeznaczone na rozpłodniki winny być wybierane: o charakterystycznych cechach, zdrowe i dobrze zbudowane. Pamiętać należy, że oznakami dobrej krowy mlecznej są: zad lepiej rozwinięty od przodu, długi łeb z dużemi oczami, skóra powinna być ruchoma, elastyczna, fałdująca się i cienka. Uwłosienie cienkie, lśniące. Wymię duże, naprężone przed wydojeniem, po wydojeniu wiotkie. Strzyki prawidłowo rozstawione, na wymieniu zaś przeświecające żyłki mleczne, pokryte cienkim włosem. Mleczne żyły na podbrzuszu duże, tarcza mleczna z tyłu duża.

Dobry buhaj mlecznej rasy powinien mieć: krótki łeb, szerokie czoło, żywe duże oczy, elastyczną ruchomą skórę, nie zadługi kark, krótkie stosunkowo nogi. Szeroki płaski kłąb, szeroki równy grzbiet, szeroki zad, dobrze osadzony, cienki, długi ogon. Szeroka, dobrze wysklepiona pierś. Chód swobodny. Narząd płciowy dobrze rozwinięty. Do stanowienia zdolny od wieku od $1\frac{1}{2}$ do 3 lat.

Bydło powinno być czysto utrzymywane, regularnie czesane i myte, winno mieć odpowiednio ciepłą stajnię przewiewną — dostatnio ściółki, w lecie o ile możności jak najwięcej przebywać na pastwisku, co ze względu na zdrowie, jak i na wydajność mleka, jest bardzo korzystne.

Przy wychowie cieliczek, należy zwracać uwagę, by wybór padł na takie, po których spodziewać się można dobrych mlecznych krów. Cieliczka winna być duża, zdrowa, kształtna, mieć równy szeroki grzbiet, proste, silne nogi, szeroki zad. Najlepsze do chowu są cielęta jesienne, pochodzące od krów, które przez lato pasą się na pastwisku. — Mlekiem świeżem należy żywić cielęta aż do 12 tygodni, przyczem po 6 tygodniach, licząc od urodzenia, należy pomału przyzwyczajać cielę do innej karmy, zadając obok mleka przegotowanego ciepłego, ujmując go potrochu: zupę z siemienia lnianego i groch po $\frac{1}{2}$ kg. dziennie; prócz tego można cielęciu zadawać trochę siana do żłobu i owsa śrutowanego w ilości 1 — 2 kg. na dzień. — Tak żywić należy do wieku 1 roku, później można karmić tą paszą, jaką krowy otrzymują, z pożytkiem jest, gdy cieliczki wypuszczane są na pastwisko, jednak dopiero po ukończeniu $\frac{1}{2}$ roku i to po poprzedniem nakarmieniu w stajni, aby więcej używały ruchu na powietrzu, a nie zjadały zbyt wiele trawy na pastwisku. Gdy cieliczka jest roczna, wtedy może już swobodnie korzystać z paszy pastwiskowej. — Cielęta należy utrzymywać czysto, codziennie czesać i zmywać, obchodzić się łagodnie, poić czystą wodą. Do buhaja dopuszczać można jałówki w wieku 18 miesięcy, gdy były dostatnio odżywiane i należycie są rozwinięte.

Prawidła co do chowu trzody chlewnej.

Do rozpłodu używać całkiem zdrowych rodziców, sztuki starsze i dobrze wyrośnięte, a najlepsze wyhodowane.

Utrzymywać i chować sztuki hodowlane (prosięta) w dobrej kondycyi, ale ich nie zapasać.

Zawsze o tej samej porze karmić trzy razy dziennie.

Pamiętać o dodawaniu do paszy kredy szlamowej, co wpływa dobrze na rózwój kości.

Pielęgnować starannie maciory i prosięta, by miały zawsze ciepło i czyste legowisko.

Umieszczać prosięta i maciory w chlewach przestronnych, czystych, jasnych, a wolnych od przeciągów.

Chronić prosięta od zaziębienia.

Często bielić wapnem dla czystości koryta i chlewy.

Nie odłączać prosiąt wcześniej od ssania, jak po 6 tygodniach.

W czasie pogodnym wypędzać maciory i prosięta na świeże powietrze, na pastwiska, ściernie.

Spółki rolniczo-handlowe

Zupełnemu zrozumieniu łączności wzajemnej rolników zagranicą celem podejmowania wspólnej pracy na roli i w różnych kierunkach rolniczych, zawdzięczają rolnicy za granicą swój dobrobyt i postęp w gospodarstwach swoich. U nas nie wszędzie jeszcze okazują ziemianie, zwłaszcza małorolni gospodarze, to zrozumienie łączenia się do wspólnej pracy, skutkiem czego poprawa ich bytu oraz rozwój gospodarstwa na tem cierpi. Małorolnego gospodarza nie stać, aby zawsze mógł zaopatrywać się w doborowe maszyny rolnicze, nawozy sztuczne, nasiona do siewu, pasze treściwe etc. jakich postępowe gospodarstwo wiejskie wymaga. Lecz dokonywanie zakupna potrzeb rolniczych dla gospodarstw zbiorowo przez własne organizacye, t. j. przez spółki rolnicze, jest łatwiejsze, a wtedy każdy, nawet małorolny gospodarz może mieć korzyści z takich zakupów zbiorowych. Dlatego nasi włościanie rolnicy, biorąc przykład z zagranicy i już tu i owdzie w kraju założonych spółek rolniczo handlowych, dobrze prosperujących, niech jak najwięcej się łączą w imię wspólnego dobra i wspólnych interesów, niech tworzą i zakładają Spółki rolniczo-handlowe. Inicyatywę do zakładania takich spółek w Galicyi, dał już Wydział Krajowy — i wiele się ich utworzyło.

Przypomnienia dla rolników.

Styczeń.

Zboża i konicz młócić. Ziarno w spichrzach szuflować i przewietrzać, najpiękniejsze, wyczyszczone na siew przeznaczyć osobno. Narzędzia i maszyny rolnicze opatrzyć i naprawki uskuteczniać, by do wiosennych robót gotowe były. Wolnym czasem powrósła kręcić ze słomy. Wywozić nawóz stajenny na odległe pola i o ile nie ma śniegu, rozrzucać po roli. Można wywozić szlam ze stawów. Nawozy sztuczne zamawiać i zwozić zawczasu. Cielęta grudniowe odsadzać. Bydło dobrze karmić, zadawać pasze treściwe, by mleczność utrzymać: ciepłotę stajni utrzymać, poić wodą świeżą ale nie za zimną. Drób dobrze żywić i trzymać ciepło w kurniku.

W sadzie i ogrodzie: Przerzedzać korony drzew, usuwać gałęzie nadłamane. Obierać suche liście poskręcane, bo w tych gąsienice się mnożą. Pnie drzew owocowych oskrobywać i bielić wapnem, celem ochrony od szkodników, o ile to można w razie bezśnieżnej zimy uczynić.

Luty.

Nasiona do siewu jesiennego czyścić na młynkach tryerach i przewietrzać. Na oziminach w polu kruszyć skorupę lodową, a w razie nadmiaru wody stojącej w czasie odwilży sprowadzać z pól bruzdami. Myszy polne tępić. Gdy nie ma śniegu, można wysiewać kainit na rolę, łąki i pastwiska. Można też łąki bronować, gdy sucho. Bydło wypuszczać w czasie pogody na świeże powietrze na krótki czas. Konie robocze dobrze odżywiać, by miały siły do robót wiosennych. Kury, gęsi, kaczki, nasadzać na jajach, gdyż drób wczesny najlepiej się hoduje.

W sadzie i ogrodzie: Zakładać inspekta i nawóz koński gromadzić do skrzyń. Siać kapustę w inspektach, kalafiory, kalarepę, sałatę, rzodkiewkę, (200 gr. nasienia kapusty na inspekt — na 1 morg w polu 300 kóp rozsady).

Marzec.

Gdy rola suchą, wykonywać orki wiosenne, albo bronować i extyrpować orki zimowe. Siać owies, jęczmień, marchew, bób, wykę, groch, trawy, konicz. Przygotować rolę pod ziemniaki, buraki. Łąki bronować i zasilić nawozami. Słabe oziminy polewać gnojówką, zasilić sztucznymi nawozami. Czyścić rowy odpływowe w polach i wodę odprowadzać z pól. Kopce z ziemniakami i burakami przepatrzeć i przebierać starannie okopowe, zepsute, zgniłe oddzielać. Drób nasadzać. Klacze stanowić. Roboczy inwentarz dobrze żywić. Bronować koniczniska i wałkować, robić podsiewy.

W sadzie i ogrodzie: Drzewka owocowe sadzić i nawozić kompostem, gnojówką. Gąsienice obierać. Czyścić pnie drzew i bielić. Przesadzać i czyścić krzewy malin, porzeczek, agrestu, ziemię nawozić między krzaki.

Kwiecień.

Kończyć siew owsa, jęczmienia, siać jare żyta i pszenicę. Wywozić nawóz pod ziemniaki i buraki i sadzić je. Bujne oziminy zżynać, by nie wylegały, a słabe zasilać nawozami. Gdy okopowe zejdą, motyczyć i bronować, by chwasty tępić. Bydło przyzwyczajać pomału do karmy letniej, dodając do pasz treściwych i suchych zielonej paszy. Gdy odpowiednie warunki i pora, wypuszczać bydło na pastwisko. Wysiewać mieszanki traw. Podsiewać łąki, pastwiska.

W sadzie i ogrodzie: Wysadzać cebulę w grunt, rozsadę kapusty etc. Przeszczepiać grusze, jabłonie.

Maj.

Kończyć sadzenie ziemniaków, buraków, potem motyczyć. Siać koński ząb na paszę, len, konopie, tatarkę. Buraki przerywać, gdy mają 4 listki. Tępić chwasty w polach, na miedzach, osty, kąkole, kaniankę. Bydło żywić zieloną paszą i wypędzać na pastwisko. Siać łubiny. Nawóz na gnojowni utłaczać i polewać gnojówką.

W sadzie i ogrodzie: Kończyć zasiewy warzyw, ogórków, fasoli, grochu, kukurudzy. Niszczyć szkodniki, gąsienice, zbierać owady na kwiatach grusz i jabłoni, chrząszcze majowe i pchełki na kapuście tępić.

Czerwiec.

Okopywać ziemniaki i buraki i plewić, to samo tępić chwasty w polach. Konicze i trawy, gdy są w stadyum kwitnienia, kosić na siano i suszyć. Nawóz na gnojowni polewać gnojówką w dni upalne i posypywać ziemią albo torfem. Przy paszeniu krów swieżą koniczyną uważać na wzdęcia i chronić je od tego. Stajnie i chlewy przewietrzać dobrze, czyścić i bielić.

W sadzie i ogrodzie: Szkodniki tępić na drzewach owocowych i warzywach. Przesadzać na gruszach i jabłoniach zbyt gęsto osadzone zawiązki.

Lipiec.

Kończyć sianokosy i zwozić siano do stodół. W stodole zasieki przygotować i wyczyścić na zwózkę zboża. Wozy zaopatrzyć i ponaprawiać. Gdy ziarno dojrzałe, rozpocząć zbiór zbóż. Ścierniska pokładać, wysiewać rośliny na zielony nawóz, mieszanki etc. Tępić turkucia podjadka, gdy się pojawi w polach.

W sadzie i ogrodzie: Wybierać wczesne ziemniaki i marchew, wycinać wczesną kapustę. Kisić ogórki.

Sierpień.

Kończyć zbiór zbóż i zwózkę. Ścierniska pokładać w dalszym ciągu. Pora siewu mieszanek na wczesną wiosenną paszę dla bydła. Orki pod oziminy i orki pod jare uprawy. Nawozić pola pod oziminy obornikiem i sztucznemi

nawozami. Kosić konicze i potrawy na siano. Jęczmień ozimy siać. Zbiór tatarki, konopi, grochu, wyki. Świeżego ziarna nie dawać inwentarzowi roboczemu, chyba w małych dawkach, gdyż powoduje to zaburzenia żołądkowe.

W sadzie i ogrodzie: Drzewa owocowe w czasie suszy podlewać gnojówką, obciążone owocami gałęzie podpierać palikami. Zamawiać drzewka do jesiennego sadzenia. Zbiór letnich grusz i jabłek.

Wrzesień.

Uprawy pod oziminy kończyć, a z końcem miesiąca wykonać siewy. Po zasiewach robić wodnice na polach i przegony, aby woda łatwo spływała. Zbiór prosa, kukurudzy, lnu. Rozpoczynać kopanie ziemniaków wczesnych, potrawy z łąk zbierać. Tępić szkodniki w polach, myszy, ćmy zbożowe, gąsienice. Liści buraków przedwcześnie nie obrywać. Powoli bydło przyzwyczająć do paszy zimowej, dodając do zielonej trochę suchej i treściwej. Orki pod jare uprawy wykończyć i surową skibę zostawić przez zimę. Zielone nawozy przyorać. Spichrze wyprzątać, niszczyć wołki zbożowe, zieloną paszę kisić i prasować na zimę. Jesienne prosięta odchowywać.

W sadzie i ogrodzie: Zbierać owoce, ale nie obijać. Suszyć śliwy, robić powidła, z jabłek i gruszek wina. Nawozić drzewa, a stare drzewa obcinać, pnie oskrobywać i zakładać pierścienie ze słomy, nasiąkniętej smołą.

Październik.

Kończyć zasiewy ozimin. Kopać ziemniaki i buraki. Zasiew żyta na ziemniaczyskach. Kopcować ziemniaki. Zbiór marchwi, brukwi, rzepy. Nawozić pola pod jarzyny. Słabe oziminy zasilać gnojówką i sztucznymi nawozami. Łąki i pastwiska bronować, nawozić tomasyną i kainitem, kompostem. Również kainit wysiewać na rolę pod jarzyny. Przyzwyczajać bydło do karmy treściwej, wieprze drób tuczyć. Zaopatrzyć się na zimę w otręby, makuchy etc. i ułożyć karmę zimową.

W sadzie i ogrodzie: Sadzenie drzew, zbiór warzyw, dołowanie marchwi, selerów, pietruszki etc. Przekopywać i nawozić grunt między drzewkami.

Listopad.

Kończyć wszelkie orki i przyoranie zielonych nawozów. Wywozić obornik w pole i rozrzucać i przyorać. Nawozić łąki, pastwiska. Wapniować je i pola. Czyścić rowy, przegony, wodnice. Drenować pola mokre. Sadzić wiklinę koszykarską. Bydło żywić już w stajni. Zaopatrzyć na zimę stajnie i chlewy i zabezpieczyć ciepło. Podczas przymrozków zacząć omłoty zboża. Drób silnie żywić i ciepło trzymać, by mieć jaja.

W sadzie i ogrodzie: Przygotowywać ziemię do inspektów. Owijać słomą pnie młodych drzewek, zakładać kompost. Zbierać opadłe liście z drzew, bielić pnie i skrobać celem niszczenia szkodników.

Grudzień.

Młocić zboża. Wolny czas zużywać na naprawę narzędzi i maszyn rolniczych. Bydło dobrze żywić karmą treściwą. Czyścić ziarno do siewu wiosennego. Naprawki w zagrodach uskuteczniać, robić powrósła.

Wielka własność ziemska.

L. p.	Dwór	Obszar w morg.	Gmina	Właściciel	Dzierżawca
1	Biechów	280	Boksyce		
2	Śmieszkowice	411		Gustaw Ośniałowski	
3	Strupice	350			
4	Boksyce	603		Emilia Jasieńska	
5	Garbacz	818		Julia Jagnińska	
6	Milejowice	196			
7	Wierzbontowice	278			
8	Nagarzyce	251		Henryk Cichowski	
9	Witosławice	284			
10	Mirogonowice	510		Wincenty Reklewski	
11	Wronów	301		Roman Reklewski	
12	Bodzechów	998	Bodzechów	Spadk. S. Kotkowskiego	Wł. Bielicki
13	Denkówek	190		Ks. Lubecki	St. Suryn
14	Miłków	225		Aleks. Janasz	
15	Buszkowice	477	Ćmielów	Ant. Bieliński	
16	Brzóstowa	442			
17	Krzczonowice	459		Ks. Lubecki	
18	Trembanów	206			
19	Jastków	210			
20	Matachów	180		Ks. Lubecki	Senez. Białkowski
21	Wólka Wojnowska	300			
22	Przeuszyn	575		Józef Piotrowski	
23	Częstocice	207	Częstocice	Stefan Suryn i Roguski	
24	Szwarszowice	750		Wincenty Reklewski	St. Suryn i Rog.
25	Częstocice piaski	8694		Hr. M. Wielopolska	
26	Ostrówek	120			St. Hucek
27	Podszkodzie	603		Eug. Roguski i Suryn	S. Wojciechowski
28	Swirna	220			Stef. Ziółkowski
29	Czyżów szlachecki	1362	Czyżów szlachecki		
30	Pawłów	570		Józef Targowski	
31	Zapusta	209			
32	Jankowice	900		Zygmunt Baczyński	
33	Józefków	645			
34	Prusy	690		L. Baczyński	
35	Pisary	690			
36	Piotrowice	599		Felic. Pstruszyński	
37	Sobótka	750		Seweryn Cichowski	
38	Śmiłów	302		Cz. Baczyński	
39	Trójca	131		Edward Menar	
40	Grzegorzowice	693	Grzegorzowice	St. Rauszer	
41	Jeleniów	1214		Jan Konarski	Józef Świerzyński
42	Kunin	478		St. Wojciechowski	
43	Kowalkowice	634		W. Reklewski	
44	Sarnia Zwola	529		Wac. Targowski	
45	Włochy	193		Aleks. Majewski	
46	Mydłowiec	878	Iwaniska	Stan. Rytel	
47	Planta	1007		Tad. Morawski	
48	Przepiórów	642		Miecz. Rytel	
49	Ujazd	600		Wilh. Orsetti	

L. p.	Dwór	Obszar w morg.	Gmina	Właściciel	Dzierżawca
50	Brzozowa	1144	Julianów	Sukcesorzy Witkowscy	
51	Zaduranów	296		„ „	
52	Nietulisko małe	341	Kunów	Stan. Rakowski	
53	Linów	2451	Lasocin	Miecz Cichowski	
54	Łęg Rachowski	786		Moszek, M. i J. Rosenberg	
55	Maruszów	408		Czesł. Baczyński	
56	Buczyna	101	Małkowice	Józef Malanowicz	
57	Ceber	201		Stanisław Malinowski	
58	Gorzków	375		Michał Rudzki	
59	Grzybów	471		Stanisław Ziętarski	
60	Kiełczyna	394		Tadeusz Kowalski	
61	Miłaszowice	433		Stanisław Kotkowski	
62	Gołoszyce	604	Modlibo-rzyce	Zygmunt Leszczyński	
63	Jagnin	682		P. Adamska	Jan Wrotnowski
64	Kobylany	876		Siostry Miłosierdzia	
65	Oziębłów	122		Trela Wawrzyniec	
66	Tudorowiec	139		Sabina Orlewicz	
67	Podole	436	Opatów	L. Żekowski	
68	Lipowa	322		Siostry Miłos. w Warsz.	Eug. Roguski
69	Wąworków	200		Wincenty Kłepacki	
70	Zochcin	1174		J. Jagnińska	
71	Pobroszyn	198		A. Jaszowski	
72	Nikisiałka mała	754		I. Bromberg	
73	Sobów	644	Ożarów	hr. M. Komorowski	
74	Podlesie	360		H. Kotkowski	
75	Wyszmontów	900		K. Załęski	
76	Wlonice	474		W. Świeżyński	
77	Janowice	934		I. Cichowski	
78	Zawada	178		Ch. Bursztyn	
79	Pagowiec	703	Rembów	M. Wigdarowicz	
80	Drogowle	378		M. Bruk	
81	Bardo górne	417		P. Spasskij	
82	Radostaw	984		Władysław Jelski	
83	Szumsko	1094			
84	Rakówka	466			
85	Ruda kościelna	1090	Ruda kościelna	ks. Drucki-Lubecki	Jan Hińcz
86	Łysowody	450			
87	Bogusławice	451	Sadowie	Lucyan Sawicki	Al. Olszowski
88	Grocholice	438		ks. Drucki-Lubecki	
89	Jacentów	708		Aleks. Olszowski	
90	Dukłany	141		F. Kotkowski	
91	Niemienice	531			
92	Małoszyce	345		J. Gombrowicz	
93	Gromadzice	619		S. Suryn	
94	Jałowęsy	957		M. Rytetel	
95	Porudzie	364		J. Jagnińska	
96	Czajęcice	405	Waśniów	H. Cichowski	
97	Chocimów	360		G. Ośniałowski	
98	Szeligi	163		Cz. Janecki, sukcesorzy	
99	Wojciehowice	220		Wincenty Reklewski	

L. p.	Dwór	Obszar w morg.	Gmina	Właściciel	Dzierżawca
100	Zajączkowice	309	Waśniów	Wincenty Reklewski	
101	Zagaje	47		St. Rauszer	
102	Bidziny	1253	Wojciechowice	A. Bieliński	
103	Gierczyce	653		A. Łempicki	
104	Koszyce	331		E. Roguski	
105	Jasice	550		A. Russocki	
106	Kaliszany	778		Z. Leszczyński	
107	Łukawka	281		J. Skotnicki	
108	Mikułowice	967		B. Czarnecki	
109	Mierzanowice	700		Stanisław Piotrowski	
110	Podgajcze	527		M. Piotrowski	
111	Wojciechowice	626		Stan. Baczyński	

Majątki donacyjne.

L. p.	Dwór	Obszar w morgach	Gmina	Dzierżawca
1	Pokrzywianka	215	Grzegorzowice	Edward Podczaski
2	Skała	230		Jan Kłosiński
3	Słupia stara	405		Aleksander Majewski
4	Kunów	568	Kunów	Leon Malanowicz
5	Wójtostwo	164	Łagów	Symche Wajnryb
6	Okalina	327	Opatów	Stanisław Masiewicz
7	Piorków	645	Piorków	Szachne Binder
8	Piotrów	100		Ajzyk Hofman
9	Grochocice	180	Wojciechowice	Eugeniusz Roguski
10	Kunice	369		
11	Łopata	520		
12	Stodoły	870		
13	Lisów	424		Stefan Kobyliński

Rada przyboczna

przy oddziele rolniczym Komendy obwodowej w Opatowie:

Eugeniusz Roguski ze Stodół, Higin Kamieński ze Stodół,
Edmund Swiestowski z Opatowa, Tomasz Krupa z Oficiałowa (gm. Opatów),
Sekretarz: Zygmunt Dzierżanowski.

Składownia tytoniu.

Józefa Pieniążkowa w Iwaniskach
Iza Żeleńska w Opatowie
Paulina Grosserowa w Ostrowcu
Felicya hr. Wodzicka w Ożarowie.

Przedsiębiorstwa przemysłowe.

L p.	Imię i nazwisko przedsiębiorcy	Miejscowość	Rodzaj przedsiębiorstwa
1	Tow Udziałowe Słowak-Piotrowski, Röhrich i Ska	Bodzechów	Cegielnia
2	Saski Stanisław	Ostrowiec	Browar
3	Mrozowski Adam	Bolesławów	Fabryka cementu
4	Tow. akcyjne fabryki cukru	Częstocice	Fabryka cukru
5	Ks. Drucki-Lubecki Aleksander	Ruda kościelna	Gorzelnia
6	Reklewski Wincenty	Kowalkowice	Gorzelnia
7	Załęski Kazimierz	Wyszmontów	Gorzelnia
8	Darowski Roman i Müller Jan	Bolesławów	Kino
9	Malinowski Wincenty	Bolesławów	Kino
10	Spółka mleczarska	Opatów	Mleczarnia
11	Spółka mleczarska	Ostrowiec	Mleczarnia
12	Roguski Eugeniusz i Ziołkowski Stefan	Ostrowiec	Młyn wodno-motorowy
13	Zylberman Mossek	Stoki, gm. Ruda kościelna	Młyn wodny
14	Mandelbaum Leizor	Opatów	Fabryka mydła i świec
15	Dauman Wolf Leib i Ska	Ostrowiec	Rafinerya spirytusu
16	Feintuch Jankel	Kamienna góra gm. Iwańska	Tartak parowy
17	Korman Abram z Radomia Politański Wolf — Ostrowiec	Witosławice gm Boksyce	Tartak parowy
18	Reisman Abram	Kunów	Tartak parowy
19	Schröder August	Kunów	Tartak parowy i fabryka wyr. drzewn.
20	Musielski Adam	Opatów	Zakład mechaniczny
21	Towarzystwo Wielkich pieców i Zakładów ostrowieckich	Klimkiewiczów	Zakłady żelazne
22	Schöler Julian	Bolesławów	Tartak parowy
23	Rosenmann Henoch	Ostrowiec	Fabryka mydła i świec

Tabela świadectw zarobkowych
dla przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych.

Zatrudnienia	Stopy podatkowe: Bez względu na siedzibę przedsiębiorstwa	W miastach stołecznych	W miejscowościach I.	II.	III.	IV.
			Klasy			
	Rubli					
A. Dla przedsiębiorstw handlowych:						
I. Kategorya 1. Handle	750					
2. Składy	45					
II. Kategorya 1. Handle		225	187·50	150	112·50	75
2. Składy		42	30	22·50	18	15
III. Kategorya 1. Handle		45	37·50	30	22·50	15
2. Składy		9	7·50	6	4·50	3
IV. Kategorya Handle		12	10	8	6	4
V. Kategorya Handel obnośny	6					
B. Przedsiębiorstwa przemysłowe:						
I. Kategorya	2250					
II. Kategorya	1500					
III. Kategorya	750					
IV. Kategorya	225					
V. Kategorya	75					
VI. Kategorya		45	37·50	30	22·50	15
VII. Kategorya		15	12	10	7	5
VIII. Kategorya		6	5	4	3	2

Uwaga; Obwód opatowski należy do IV. klasy miejscowości.

Targi i jarmarki w obwodzie Opatowskiem.

W Opatowie we środę (bydło, konie i towary).
W Ostrowcu: w poniedziałki i czwartki (bydło, konie i towary).
W Ożarowie: we wtorki.
W Lagowie: we czwartki.
W Rakowie: we wtorki.
W Iwaniskach: w poniedziałki.

W obwodzie Iłżeckiem.

W Wierzbniku: w każdy czwartek.
W Iłży: w każdą środę.
W Wąchocku: w każdy poniedziałek.
W Lipsku: każdego drugiego wtorku.
W Siennej: w każdą drugą środę.
W Tarłowej: w każdy drugi poniedziałek.

W obwodzie Sandomierskim.

W Sandomierzu: w każdy poniedziałek i czwartek.
Targi roczne: w pierwszy poniedziałek po Wniebowstąpieniu N. P. M. i w pierwszy poniedziałek po 1-szym sierpniu.
W Staszowie: w każdy poniedziałek i czwartek.
W Klimontowie: w każdy wtorek.
W Koprzywnicy: w czwartek.
W Osieku: w każdą środę.
W Zawichoście: w każdą środę.
W Połańcu: w każdy wtorek.
W Bogoryi: w każdy piątek.

W obwodzie Busk.

W Busku: w środę.
W Chmielniku: w czwartek.
W Nowym Korczynie: w poniedziałek.
W Szydłowie: w środę.
W Pacanowie: w czwartek.

W obwodzie kieleckim.

W Bodzentynie: w poniedziałek i czwartek.
W Chęcinach: w poniedziałek.
W Kielcach: we wtorek.
W Słupiu nowym: w środę.

W. B.

Miejscowość	Ilość obecnych						
	mężczyzn	kobiet	razem	umieją czytać i pisać			
				po polsku	po niemiecku	po rusku	po rosyjsku
1.	2	3.	4.	5.			
Baćkowice	1499	1762	3261	137			4
				42			
Boksyce	2408	2680	5088	335	10		115
				168	18		51
Bodzechów	2829	3620	6449	682	13		87
				773	3		37
Ćmielów	3192	3711	6903	1224	3		196
				1028	2		109
Częstocice	7167	8325	15492	1183	57		326
				1732	70		280
Czyżów szlachecki	3044	3330	6374	743	3		55
				249	1		9
Gęsice	1142	1165	2307	112			
				27			
Grzegorzowice	2005	2300	4305	292	7		23
				192	8		23
Iwaniska	3121	3422	6543	911	8		78
				569	7		18
Julianów	2254	2500	4754	314			11
				178			
Kunów	3576	4206	7782	1303	13	22	586
				1137	8	17	315
Lasocin	1850	2152	4002	501	1	2	171
				334	3	3	70
Łagow	2895	3344	6239	507	4		75
				403	7	1	28
Malkowice	2803	3005	5808	385	4		36
				165	5		16
Modliborzyce	2416	2595	5011	241	2		9
				130	1		9
Opatów miasto	3734	4353	8087	1294	33		20
				1887	14		7
Opatów gmina	2633	2957	5590	535	12	5	175
				591	8	4	148
Ostrowiec	5548	6457	12005	1667	116	8	627
				1356	89	1	435
Ożarów	2740	3010	5750	746	6		98
				435	2		20
Piórków	1592	1830	3422	287	2		26
				176	4		17
Rembów	3424	3977	7401	842	4		417
				623	3		347
Ruda kościelna	1967	2166	4133	308	2		40
				177	5		9
Sadowie	2432	2714	5146	412	8		39
				295	7		10
Waśniow	2217	2402	4619	476	5		78
				308	9		39
Wojciechowice	2691	3028	5719	515	7		54
				334	12		18
Suma w całym obwodzie	71179	81011	152190	25495	606	63	5358

Krów jest w obwodzie 17982

osób cywilnych

umieją tylko czytać				jaką mowę ojczystą podają			
po polsku	po niemiecku	po rusku	po rosyjsku	polską	niemiecką	ruską	rosyjską
6.				7.			
101				1499			
158				1762			
52				2408			
78				2680			
337				2329			
735	1			3620			
111	4			3192			
264	11			3711			
596	8		45	7165			2
942	21		52	8316			9
180			10	3044			
279			1	3330			
75				1142			
130				1165			
121				2005			
164				22.9	1		
526				3119	2		
773				3422			
156				2254			
170				2500			
227	15	1	24	3565	11		
361	7	1	61	4195	11		
463			71	1850			
429			31	2152			
32				2893			2
136				3343			1
260			9	2803			
435				3005			
339	1			2146			
196				2595			
143	2			3717	17		
137	7		2	4343	10		
399				2633			
499				2957			
170			87	5520			
198			94	6486			
172	2		152	2739	1		
296			35	3010			
209				1591			1
336				1827			3
635	1		415	3423			
745			280	3977			
134				1967			
357				2166			
211				2432			
369				2713	1		
239				2217			
470				2402			
283				2687			4
427				3024			4
15245	80	2	1324	152110	54		26

Trzody chlewnej jest w obwodzie 9517.

Wykaz gmin i miejscowości do nich należących.

BAĆKOWICE.

Wieś

1. Baćkowice
2. Baranówek
3. Carski-Dar
4. Janczyce
5. Moskwa
6. Olszownica
7. Stobiec
8. Wszochów

Kolonia

1. Baćkowice
2. Baćkowice A.
3. Janczyce
4. Kopanina
5. Olszownica
6. Stobiec

BOKSYCE

Wieś

1. Biechów
2. Boksyce
4. Garbacz
5. Janowice
6. Jeżów
7. Kosowice
8. Kraszków
9. Milejowice
10. Momina
11. Rostyliec
12. Stawęcice
13. Strupice
14. Stryczowice
15. Witosławice
16. Wronów

Kolonia

1. Broniszewice
2. Kosowice
3. Kraszków Opatowski
4. Widoki
5. Witosławska góra
6. Wymysłów
7. Zadwornie

Dwór

1. Biechów
2. Boksyce
3. Garbacz
4. Kosowice
5. Milejowice
6. Mirogonowice
7. Nagoszyce
8. Śmieszkowice
9. Strapice
10. Wierzbonkowice
11. Witosławice
12. Wronów.

BODZECHÓW

Wieś

1. Bodzechów
2. Denkówek
3. Gordzielin
4. Grójec
5. Jędrzejów
6. Koszary
7. Mitków
8. Młynisko
9. Madejówka
10. Podstawie
11. Rzuchów
12. Wólka-Bodzechowska

Kolonia

1. Baranów
2. Bodzechów O. s.
3. Bodzechów A. 1.
4. Bodzechów (Fabryka)
5. Borowna-Denków-Gedz
6. Bogusławice (las)
7. Brazylia
8. Cegielnia-Zajazd
9. Góry
10. Horodelszczyzna
11. Jeziorko (las)
12. Jelenia Góra
13. Koszary (las)
14. Krzemionki (las)
15. Kąty
16. Krasków
17. Łąki-Rzuchów-Wacław

18. Ludwików
19. Maryanków
20. Maryanków (A)
21. Moczydło
22. Niwka
23. Nad Koszarami
24. Okręgliczka
25. Okręglica
26. Pod Jelenią Górą
27. Pod Kamieniołami
28. Placówka
29. Podjazdowa Dr. Zel.
30. Przytorowie (las)
31. Romanów
32. Rzuchów
33. Sadoł
34. Sowia Góra (las)
35. Uroczyste Zamki
36. Władkowice (las)

Dwór

1. Bodzechów
2. Denkówek
3. Miłków

ĆMIELÓW

Wieś

1. Brzóstowa
2. Buczkowice
3. Ćmielów
4. Drzenkowice
5. Frakopole
6. Glinka
7. Jastków
8. Jastków poduchown.
9. Koszczonowice
10. Przepaść
11. Przenszyn
12. Podkościele
13. Podwójtowstwo
14. Trembanów
15. Wojnowice
16. Wola Grójecka
17. Wólka Wojnowska

Dwór

1. Brzóstowa
2. Buszkowice
3. Jastków
4. Kszczonowice
5. Małachów
6. Przenszyn
7. Trembanów
8. Wólka Wojnowska

CZĘSTOCICE

Wieś

1. Chmielów (stary)
2. Częstocice
3. Denków z Koszar i Kąta
4. Jędrzejowice
5. Kurzacze
6. Milkowska Karczma
7. Mirkowice
8. Mychów (stary)
9. Ostrówek
10. Piaski
11. Podszkodzie
12. Szewna
13. Szwarszowice
14. Świrna
15. Wodziradz

Kolonia

1. Bolesławów
2. Brzezniak
3. Chmielówek
4. Chmielów piaskowy
5. Chmielów górny
6. Denkowski Staw
8. Denków poduchowny
9. Filipów
10. Grelce
11. Henryków
12. Karolinów
13. Kościelec
14. Klimkiewiczów
15. Miłkowska Kolonia
16. Mizeratka
17. Morze
18. Mychów (bankowy)
19. Mychów poduchowny
20. Mychów za gotówką
21. Obręczyca
22. Ostrowiec poduchowny
23. Ostrowiec nowo-poduchowny
24. Paulinów
25. Piaski (nowo-poduchowne)
26. Płatkowizna
27. Pozorek
28. Stawiny

29. Szyby
30. Urzyce
31. Woźniakówka
32. Zakościelec
33. Żurawka

Dwór

1. Częstocice
2. Częstocice (Piaski)
3. Ostrówek
4. Podszkodzie
5. Szwarszowice
6. Świrna

CZYŻÓW SZLACHECKI

Wieś

1. Binkowice
2. Czyżów szlachecki
3. Czyżów plebański
4. Dąbie
5. Dziurów
6. Chrapanów
7. Jankowice
8. Janików
9. Pawłów
10. Piotrowice
11. Podszyn
12. Pisary
13. Prusy
14. Sobótka
15. Czymanówka
16. Trójca
17. Wólka chrapanowska
18. Wygoda

Kolonia

1. Sochodółka
2. Wygoda Bankowa

Dwór

1. Czyżów szlachecki
2. Jankowice
3. Józefków
4. Piotrowice
5. Pawłów
6. Pisary
7. Prusy
8. Smiłów
9. Sobótka
10. Trójca
11. Zapusta

GĘSICE

Wieś

1. Gęsice
2. Duraczków
3. Kozłów
4. Łagowica
5. Melonek
6. Ruda
7. Sadków
8. Zbelutka

Kolonia

1. Zbelutka
2. Zbelutka A.

GRZEGORZOWICE

Wieś

1. Czonstków
2. Dembniak
3. Dobruchna
4. Grzegorzowice
5. Jeleniów
6. Kunin
7. Nowa wieś
8. Pokrzywianka
9. Sarnia-Zwola
10. Skały
11. Skoszyn
12. Słupia Stara
13. Wałsnów
14. Włochy

Kolonia

1. Czonstków
2. Skoszyn
3. Wielgus

Dwór

1. Grzegorzowice
2. Jeleniów
3. Kowalkowice
4. Kunin
5. Pokrzywianka
6. Sarnia-Zwola
7. Skały
8. Słupia Stara
9. Włochy

IWANISKA

Wieś

1. Boduszów
2. Borków
3. Chaliszka
4. Garbowiec
5. Iwaniska (miasteczko)
6. Kamieniec
7. Kopiec
8. Krępa dolna
9. Krępa górna
10. Mydłów
11. Mydłowiec
12. Przepiórów
13. Radowan
14. Sobiekurów
15. Teneza
16. Toporów
17. Ujazd
18. Zaldów

Kolonia

1. Kamieniec
2. Radwanówek

Dwór

1. Mydłowice
2. Plante
3. Przepiórów
4. Ujazd

JULIANÓW

Wieś

1. Bronisławów
2. Dembniak
3. Chałupki
4. Gliniany
5. Gliniany poduchowny
6. Julianów
7. Nowe
8. Potek
9. Słupia Nadbrzeżna
10. Wesołunka
11. Wulka-Lipowa
12. Wulka Tarłowska
13. Zaduranów

Kolonia

1. Buszkowska Kępa
2. Dembniak
3. Duranów
4. Jadwigów
5. Kazub
6. Leopoldów
7. Magnuszew
8. Maksymów
9. Mieczysławów
10. Potok
11. Słupia Nadbrzeżna
12. Stróża
13. Tadeuszów
14. Teofilów
15. Wesolunka-Kochów
16. Wulka-Lipowa

Dwór

1. Brzozowa
2. Zaduranów

KUNÓW

Wieś

1. Bór kunowski
2. Doły biskupie
3. Doły opacie
4. Janik
5. Krynki
6. Kunów (miasteczko)
7. Kunów
8. Karczma kunowska
9. Małachów
10. Nietulisko górne
11. Nietulisko małe
12. Nietulisko wielkie
13. Pawencin
14. Rudka

Kolonia

1. Brody
2. Doły opacie
3. Góry
4. Krynki
5. Malachów
6. Nietulisko duże (las)
7. Piaski
8. Pod Stacyą
9. Pod Syberyą
10. Rudka
11. Udziców

Dwór

1. Kunów
2. Nietulisko małe

ŁASOCIN

Wieś

1. Biedrzychów
2. Dębno
3. Karsy
4. Lasocin
5. Linów
6. Maruszów

Kolonia

1. Biedrzychów
2. Czachów
3. Dąbrówka A.
4. Dąbrówka B.
5. Dębno
6. Gorzków
7. Janopol
8. Janów
9. Janówek-Jakubów
10. Jerzyn
11. Kąty
12. Kruków
13. Księże Łono
14. Las Dębiński
15. Las Janowski
16. Las-Lubowa
17. Las-Poręba
18. Las-Stabuszewski
19. Lasocin-nowourządz.
20. Lasocin poduchowny
21. Lasocińskie
22. Linówka
23. Ożarów
24. Piotrów
25. Sadów-Karsy
26. Wietrzna góra
27. Włońskie

Dwór

1. Leng Rachowski
2. Linów
3. Maruszów

ŁAGÓW

Wieś

1. Łagów
2. Łagów poduchowny
3. Łechówek
4. Małacentów
5. Nowy Staw
6. Orłowiny
7. Paprocie
8. Płucki przedmieście
9. Sędek
10. Wola Łagowska
11. Wola Zamkowa
12. Winna.

Kolonia

1. Młyńska osada
2. Nowy Staw
3. Płuczka

Dwór

1. Wujtowstwo

MALKOWICE

Wieś

1. Ceber
2. Dziewiątle
3. Gorzków
4. Gryzikamień
5. Gryzikamień poduchowny
6. Grzybów
7. Jastrzębska Wola
8. Kielczyna
9. Kielczyna poduch.
10. Łagowica
11. Łopocinko
12. Łopatno
13. Malkowice
14. Miłoszowice
15. Młynki
16. Niedźwiedź
17. Pipała
18. Przyborowice
19. Skoczylas
20. Skolankowska Wola
21. Świnia-Krzywda
22. Ujazdek
23. Wierzbka
24. Wola Kielcińska
25. Wola Malkowska
26. Wygiełzów
27. Zagrody

Kolonia

1. Ceber
2. Dziewiątle
3. Górne kolonie

4. Gryzikamień
5. Jastrzębska Wola
6. Józefin
7. Karczmisko
8. Ksawerów
9. Las Skolankowski
10. Las Wąworków
11. Las Wincentów
12. Las Włostów
13. Leśne kolonie
14. Łopacionek A.
15. Łagówica Nowa
16. Łagówka
17. Łopatno
18. Łysa - góra
19. Mały las
20. Maryanów
21. Mazurka
22. Michałów
23. Musiałówka
24. Niedźwiedź
25. Niemirów
26. Niemirów A.
27. Nowa Wieś
28. Obremb
29. Odcinki
30. Pipała
31. Poremba Pipalska
32. Przyborowice
33. Rudki
34. Senderówka
35. Skolankowska Wola
36. Ujazd Kielciński
37. Ujazdek
38. Uszerówka
39. Wierzbka
40. Zamajdanie

Dwór

1. Buczyna
2. Ceber
3. Gorzków
4. Grzybów
6. Miłoszowice
5. Kiełcina

MODLIBORZYCE

Wieś

1. Biskupice
2. Bratków
3. Bukowiany
4. Gołoszyce niższe
5. Gołoszyce wyższe
6. Jagnin
7. Kobylanki
8. Kobylany
9. Kochówek
10. Łężyce
11. Modliborzyce
12. Oziębłów
13. Piskrzyn
14. Rudniki
15. Strzyżowice
16. Szczegło
17. Wojnowice
18. Worowice
19. Wymysłów
20. Żerniki

Kolonia

1. Aleksandrów
2. Baranówek
3. Bartłomiejów
4. Bełez
5. Bratków
6. Bratków A.
7. Bratkowszczyzna
8. Bukowina
9. Cezekaj
10. Józefów
11. Kobylanki
12. Kochów
13. Las-Szczytniak
14. Michałów
15. Modliborzyce
16. Oziębłów
17. Piskrzyń
18. Podgórze
19. Podlesie Rudnickie
20. Rudniki
21. Strzyżewice poduchowne
22. Szczegło
23. Szczegło posiółek
24. Truskolasy
25. Truskolasy A.
26. Truskolasy Nr. 1
27. Truskolasy Nr. 2
28. Truskolasy Nr. 3
29. Tudorowice
30. Wojnowice
31. Worowice
32. Żerniki

Dwór

1. Gołoszyce
2. Jagnin
3. Kobylany
4. Oziębłów
5. Tudorowice

OPATÓW

Wieś

1. Brzezie szlacheckie
2. Czerników
3. Czerników B.
4. Dzierążnia
5. Gojców
6. Jurkowice
7. Jurkowice podch.
8. Karwów
9. Karwów małż.
10. Kornacice
11. Lipowa
12. Lipowa poduch.
13. Marcinkowice
14. Nikisiałka duża
15. Nikisiałka mała
16. Okalina
17. Opatów poduchowny
18. Pobroszyn
19. Podole
20. Rosochy
21. Tudorów
22. Żułczyce
23. Wąworków

Kolonie

1. Adamów
2. Anastazyewo
3. Balbinów
4. Brzezie A.
5. Brzezie B.
6. Czerników-Jur.
7. Czerników-Karp.
8. Czerników Op.
9. Gojców
10. Janówek
11. Kasprówka Czerw.
12. Karwów-czast.
13. Kobylin
14. Kornacine
15. Marcinkowice
16. Marcinkowice m. brz.
17. Murowaniec
18. Nikisiałka duża
19. Orestowo
20. Oficyałów
21. Pobrzecze-czerw.
22. Rosochy
23. Ruzal
24. Zarzecze-Kob.
25. Zarzecze-Wąworków
26. Zochcinek

Magistrat:
OPATÓW
Magistrat:
OSTROWIEC

Dwór

1. Czerników
2. Lipowa
3. Marcinkowice
4. Nikisiałka mała
5. Okalina
6. Pobroszyn
7. Podole
8. Wąworków
9. Zochcin

OŻARÓW

Wieś

1. Grzechowice
2. Jakóbowice
3. Janowice
4. Ożarów
5. Przybysławice
6. Sobów
7. Tominy
8. Włonice
9. Wyszmontów
10. Zawada

Kolonia

1. Beldówka
2. Sadów

Dwór

1. Janowice
2. Podlesie
3. Sobów
4. Wlonice
5. Wyszmontów
6. Zawada

PIÓRKÓW

Wieś

1. Nieskurzów
2. Piotrów
3. Piórków

Dwór

1. Piotrów
2. Piórków

REMBÓW

Wieś

1. Antoniów
2. Bardo dolne
3. Bardo górne
4. Bardo poduchowne
5. Czyżów
6. Dembno
7. Drogowle
8. Kierdony
9. Lipiny
10. Mocha
11. Podgrodzie
12. Podzamcze
13. Pongowiec
14. Radostów
15. Raków
16. Rembów
17. Skrzynki
18. Szumsko
19. Szumsko poduchowne
20. Wojteczki
21. Wola-Wonkopna
22. Zalesie

Kolonia

1. Arkuszów
2. Bardo dolne
3. Grinwaldów
4. Ignaców
5. Józefów Jamniński
6. Józefów Rakowski
7. Lipiny
8. Lipińskie Zarośle
9. Michałów Jamniński
10. Modrzewina
11. Nadmłynie do pongowia
12. Podwólcze
13. Podzalesie
14. Pułaczów
15. Radostowskie-górki
16. Rakowszczyzna
17. Rakówka
18. Rembowskie Łąki
19. Rembów
20. Szeroka Łąka
21. Tomanów Famniński
22. Wojteczki
23. Wola Wonkopna
24. Zalesie

Dwór

1. Bardo górne
2. Drogowle
3. Lipiny
4. Pongowiec
5. Radostów
6. Rakówka
7. Szumsko

RUDA KOŚCIELNA

Wieś

1. Borya
2. Borownia
3. Czarna Glina
4. Dębowa Wola
5. Dunale
6. Lemieże
7. Magoń
8. Maksymilianów
9. Podgórze
10. Podgrodzie
11. Ruda kościelna
12. Rudka Bałtowska
13. Sarnówek
14. Stoki
15. Wiktoryn
16. Wycinka

Kolonia

1. Krzemionki
2. Stoki duże
3. Stoki małe
4. Wycinka B.

Dwór

1. Łysowody
2. Ruda kościelna

SADOWIE

Wieś

1. Bogusławice
2. Czerwona Góra
3. Grocholice
4. Gromadzice
5. Jałowęsy

7. Niemienice
8. Obręczna
6. Małoszyce
9. Ruszków
10. Sadowie
11. Szczucice
12. Wszechświęta
13. Wszechświęte-poduch.
14. Zochcin
15. Zwola

Kolonia

1. Czerwona Góra
2. Gawroniec
3. Łyszka
4. Małoszyce
5. Podgórze
6. Podlodowie
7. Ruszkowice
8. Ruszków poduchowny
9. Skarszyny
10. Stawki
11. Zagaje
12. Zwola

Dwór

1. Bogusławice
2. Duklany
3. Grocholice
4. Gromadzice
5. Jacentów
6. Jałowęsy
7. Małoszyce
8. Niemienice
9. Porudzie

WAŚNIÓW

Wieś

1. Boleszyn
2. Broniewice
3. Bukowie
4. Chocimów
5. Czajęcice
6. Czażów
7. Jamy
8. Kotarszyn
9. Nosów
10. Pietrów
11. Prusinowiec
12. Szeligi
13. Waśniów
14. Wióry
15. Wojciechowice
16. Zajączkowice

Kolonia

1. Boleszyn
2. Czażów
3. Kotarszyn
4. Małe Sioło
5. Nosów A.
6. Nosów B.
7. Pękosławice A.
8. Pękosławice B.
9. Szeligi dolne
10. Szeligi górne
11. Zagaje Boleszyńskie
12. Zagaje-Grzegorzowice

Dwór

1. Chocimów
2. Czajęcice
3. Szeligi
4. Wojciechowice
5. Zajączkowice

WOJCIECHOWICE

Wieś

1. Bidziny
2. Bidziny poduchowne
3. Drygulec
4. Gierczyce
5. Gierczyce poduchowne
6. Jasice
7. Julianów
8. Kaliszany
9. Korzyce
10. Kunice
11. Lisów
12. Łukawka
13. Mierzanowice
14. Mikuławice
15. Stodoły
16. Wojciechowice
17. Wojciechowice poduchowne

Kolonia

1. Bolesławów
2. Czeszkówka
3. Hultajska
4. Klin

5. Korycizna
6. Las za górami
7. Ługi
8. Mikulowice poduch.
9. Purtki
10. Smugi
11. Szódborze Mikułowickie
12. Szódborze Wojciech.
13. Wojciechówka
14. Zieląka Jowicka

Dwór

1. Bidziny

2. Gierczyce
3. Grocholice
4. Jasice
5. Kaliszany
6. Koszyce
7. Kunice
8. Lisów
9. Łopata
10. Łukawka
11. Mierzanowice
12. Mikułowice
18. Podgajcze
14. Stodoły
15. Wojciechowice

PODATKI.

Skarbowość wykazuje.

Zą pierwsee półrocze 1916 następujące przypisy podatkowe:

gruntowy	60.619 K
podymny	12.999 K
od nieruchomości	22.225 K
kwaterunkowy	975 K
drogowy	21.176 K
patentowy	15.155 K
Razem	163.149 K

VIII. Różne.

NALEŻYTOŚCI POCZTOWE.

§ 1.

Od 1-go października 1916 r. począwszy ustanawia się należytości pocztowe dla wewnętrznego obrotu c. i k. obszaru okupacyjnego w Polsce, jak i w obrocie z c. i k. obszarem okupacyjnym w Serbii, Albanii, Czarnogórą, Austryą, Węgrami, Bośnią i Hercogowiną, jak następuje:

1. Listy:

Za list do 20 gr. . . . . 15 h
za każdych dalszych 20 gr . . 5 h

2. Karty korespondencyjne:

Za pojedynczą kartę korespondencyjną lub każdą część podwójnej karty korespondencyjnej, a mianowicie:
a) za kartę korespondencyjną, wydaną przez zarząd pocztowy z wydrukowanym znakiem pocztowym . . 8 h
b) za inne karty . . . . 10 h

3. Druki:

Za każdych 50 gr. (najwyższa waga 2 klgr.) . . . . 3 h

4. Próbki towarowe:

Za każdych 50 gr. (najwyższa waga 350 gr.) . . . . 5 h
najmniej jednak . . . . . . 10 h

5. Przesyłki mieszane: (składające się z druków i próbek towarowych):

Za każdych 50 gr. (najwyższa waga 2 kg.) . . . . 5 h
najmniej jednak . . . . . . 10 h

6. Należytość wpisowa:

Dla każdej przesyłki . . . . . . 25 h

7. Listy wartościowe:

a) należytość jak za list polecony o równej wadze;
b) należytość wartościowa:
za każdych 300 K podanej wartości lub początkowej części tejże . . . 10 h
całkowita należytość za list wartościowy wynosi jednak najmniej . . . 60 h

8. Pakiety:

do 5 kg. . . . . 80 h

9. Przekazy pocztowe:

Należytość składa się:
a) z należytości zasadniczej . . . 15 h za każdy przekaz
b) z należytości wartościowej . . 5 h za każdych 50 K lub początkowej części tychże.

10. Pakiety obciążone zaliczką:

Należytości przy nadaniu:

a) należytość jak za przesyłkę równorzędną bez zaliczki;
b) należytość za okazanie . . . . 10 h

Należytości w razie wykupna zaliczki: Za przesłanie ściągniętej kwoty pobiera się zwyczajną należytość przekazową. Potrąca się ją od kwoty zaliczkowej.

11. Należytość awizacyjna:

Za doręczenie przekazu pocztowego lub awiza na list polecony, wartościowy lub pakietu . . . . 5 h

12. Zawiadomienie o niedoręczalności pakietów:

Należytość wynosi . . . . . . 25 h
Należytość tę należy uiścić przy doręczaniu zawiadomienia.

13. Za upoważnienie wypłaty: z powodu zginięcia przekazu i t. p.

należytość wynosi . . . . . 25 h
którą uiścić należy przy zgłoszeniu zaginięcia lub t. p.

14. Za dochodzenie o należytem doręczaniu przesyłki za rewersem . 25 h

Należytość tę należy uiścić w chwili żądania wdrożenia dochodzeń.

15. Należytość cłowa:

za oclenie przez pocztę:
za każdy pakiet . . . . 25 h
za każdą przesyłkę poczty listowej 5 h

§ 2.

Należytości te mają zastosowanie tylko dla tego rodzaju przesyłek, które w relacyach na wstępie wymienionych każdocześnie są dozwolone.

§ 3.

Dla dopuszczonych przesyłek poczty listowej w obrocie z Niemcami i Generalnem Gubernatorstwem warszawskiem obowiązują te same należytości.

Należytość przekazowa w obrocie z Niemcami i Generalnem Gubernatorstwem warszawskiem wynosi 25 hal. za każdych 50 koron lub początkowej części tychże.

Podwyższenie opłat telegraficznych.

Zarządzone obwieszczeniem c. i k. Naczelnej Komendy armii z dnia 5 września 1916 r. dla obrotu z Węgrami podwyższenie należytości za telegramy na 8 hal. za słowo, najmniej zaś na 1 kor. za każdy telegram, zaczyna z dniem 1 października 1916 r. obowiązywać również w węwnętrznym obrocie c. i k. obszaru okupowanego w Polsce, oraz w obrocie z c. i k. obszarami okupowanymi w Serbii i Albanii, Czarnogórzem, Austryą i Niemcami.

WYCIĄG

z przepisów stemplowych obowiązujących na obszarze okupowanym.

Należytości stemplowe w stałym wymiarze ustanowione są w sześciu gatunkach, a mianowicie:
po 2 rb., 1 rb., 20 kop., 15 kop., 10 kop. i 5 kop.

A. **Należytości stemplowej po 2 ruble od każdego arkusza podlegają:**

1) prośby, podania, zażalenia, wyjaśnienia i inne pisma, jak również odpisy załączników, wnoszone przez osoby prywatne i instytucye w następujących sprawach:

a) o przyjęcie na listę zaprzysiężonych adwokatów i udzielenie upoważnienia do prowadzenia obcych spraw sądowych;

b) o założenie stowarzyszeń udziałowych i zmianę ich statutu;

c) o zezwolenie na uruchomienie zagranicznych przedsiębiorstw;

d) o pozwolenie na założenie fabryk i zakładów, o zmianę ich urządzenia albo wymianę maszyn i aparatów;

2) orzeczenia, zawiadomienia, świadectwa, które ze strony państwowych i autonomicznych władz — w załatwieniu próśb, podań, zażaleń w sprawach wymienionych w ustępie 1-szym zostały wydane, jak również odpisy orzeczeń, wydanych na takie prośby i zażalenia;

3) świadectwa, na podstawie których pozwala się na wykonywanie przemysłów i interesów handlowych wszelkiego rodzaju.

4) odpisy orzeczeń i wyroków sądowych, dotyczące potwierdzenia praw spadkowych — rozporządzeń ostatniej woli, dalej potwierdzeń praw własności na nieruchomościach z powodu zaszłego przedawnienia.

5) pisma odwoławcze, wniesione do Trybunałów apelacyjnych Jeneralnego Gubernatorstwa wojskowego i prośby o zniesienie wyroków w sprawach cywilnych, podlegających orzecznictwu Trybunałów sądowych;

6) Zarządzenia egzekucyjne, wydane przez sądy obwodowe i dokumenta, dotyczące wprowadzenia w posiadanie;

7) protesty, dotyczące zobowiązań pieniężnych, które podlegają należytości wekslowej, jeżeli dokument oryginalny, względnie zaprotestowane zobowiązanie pieniężne podlega należytości w kwocie większej, jak 1 rubel 25 kop.

B. **Należytości stemplowej po 1 rublu od każdego arkusza podlegają:**

1) podania, oświadczenia, zażalenia wniesione do władz państwowych i administracyjnych przez osoby prywatne i instytucye, jakoteż dołączone do tych pism odpisy tychże pism, dokumentów i załączników;

2) wnoszone do sądów obwodowych i Trybunałów apelacyjnych prośby, oświadczenia, skargi, odpowiedzi, repliki, dupliki i t. d. z wyjątkiem tych, które podlegają należytości stemplowej 2 ruble.

Uwaga. Pierwopisy dokumentów i załączniki nie podlegają przy przełożeniu tychże władzy żadnej osobnej należytości stemplowej.

Kopie pism, aktów i dokumentów, które w oryginale podlegają stałej należytości stemplowej, podlegają w razie dołączenia ich do podania podległego ostem-

plowaniu, tej samej stałej należyotści stemplowej, jak oryginały, z tem ograniczeniem, ża ta należytość stemplowa nie może być wyższą, jak należytość stemplowa na podanie.

3) odpisy wyroków, orzeczeń, wyjaśnień z aktów, świadectwa i potwierdżenia, wydane przez władze i urzędy w ustępie B. 1 i 2 wymienione, osobom prywatnym i instytucyom, tudzież świadectwa, dotyczące stanu cywilnego i tożsamości osób;

4) wszystkie, z wyjątkiem oznaczonych w ust. A. 2) potwierdzenia i świadectwa, wydane przez miejskie i autonomiczne instytucye osobom prywatnym i instytucyom w celu przedłożenia tychże państwowym władzom, jakoteż prośby osób prywatnych i instytucyi w tychże sprawach, ponadto wydane poświadczenia i świadectwa przez osoby prywatne i instytucye w celu przedłożenia tychże urzędom wymienionym w ust. B. 1) i 2);

5) poświadczenia sądowo-lekarskie i policyjno-lekarskie, wydane osobom prywatnym i instytucyom prywatnym;

6) zawiadomienia i oznajmienia, wydane przez władze stronom w odpowiedzi na ich prośby, z wyjątkiem tych, które podlegają wyższej należytości stemplowej.

C. Należytości stemplowej po 20 kop. od każdego arkusza podlegają:

Odpisy wniesionych próśb do Sądów obwodowych i Trybunałów apelacyjnych we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw karnych, tudzież odpisy innych pism i kopie załącznika, o ile te ostatnie nie podlegają niższej należytości stemplowej.

D. Należytości stemplowej po 15 kop. od każdego arkusza podlegają:

Poświadczenia odbioru wystawione na prośbę stron przez Urzędy i urzędników co do wniesionych próśb, dokumentów, pieniędzy i innych przedmiotów.

E. Należytości stemplowej po 10 kop. od każdego arkusza podlegają:

Police asekuracyjne i zastępujące je rachunki i kwity, jeżeli premia przenosi 3 rb., a nie przekracza 9 rubli., — pełnomocnictwa w celu podniesienia z zarządów państwowych, publicznych i prywatnych, pensyi, wynagrodzeń, poborów i zapomóg, jeżeli te ostatnie przenoszą 5 rb., a nie przekraczają 50 rubli, — protesty, spisane z powodu zaniechanego wypełnienia zobowiązań (które nie są żadnemi osobistemi zobowiązaniami pieniężnemi).

F. Należytości stemplowej po 5 kop. od każdego arkusza podlegają:

Rachunki poświadczające odebranie pieniędzy, towarów i innych walorów, następnie kwity na pieniądze i t. p. dokumenta, jeżeli wartość tych dokumentów i aktów 5 rubli przewyższa, — kwity, jakoteż duplikaty listów przewozowych i recepisów na wydane pakunki, wystawione przez przedsiębiorstwa przewozowe, jeżeli należytość za przewóz 5 rub. przewyższa, police asekuracyjne i zastępujące je rachunki, tudzież kwity ubezpieczeniowe, jeżeli suma premii nie przewyższa 3 rb. — dokumenta i akta opiewające na kwotę nie wyżej jak 50 rub., — pisemne pozwolenia na wyrąb drzewa i przygotowanie materyału drzewnego w państwowych lasach, jeżeli te pozwolenia opiewają na kwotę ponad 5 rubli, — tudzież na bezpłatny wywóz drzewa z tych lasów bez względu na ilość tegoż drzewa.

Opłaty stemplowe. Wedle zestawienia c. i k. wojskowego jeneralnego gubernatorstwa w Lublinie z 31 sierpnia 1916 r. podlegają:

a) stałej opłacie stemplowej 20 kopiejek od każdego arkusza: bilety, rachunki, pokwitowania, książeczki itp., poświadczenia prenumeraty od każdej prenumeraty z osobna, jeśli należytość za prawo użytkowania (używanie telefonów, kolei, lóż i miejsc w teatrze i t. p.), lub też wartość mających się dostarczyć przedmiotów (gazety, środki żywności itd.) przewyższa kwotę 50 rubii rocznie.

b) Stałej opłacie stemplowej 5 kopiejek od każdego arkusza: 1) rachunki potwierdzające odbiór pieniędzy, towarów lub innych przedmiotów, nadto pokwitowania pieniężne itp. dokumenty, które zwalniają od dopełnienia zobowiązania, lub też potwierdzają zupełnie lub częściowe wypełnienie tychże, jeśli kwoty tymi aktami objęte przekraczają 5 rb. i jeśli nadto

dokumenty te dotyczą odrębnie wygotowanych umów ustnych lub pisemnych, nie objętych dokumentem oryginalnym; — 2) akty i dokumenty, wystawione odrębnie na kwoty nie przewyższające 50 rubli, jeśli stwierdzają zupełnie lub częściowo przeniesienie umownych zobowiązań, a umowa sama podlega jedynie należytości stemplowej 5 kop.; 3) bilety, rachunki, pokwitowania, książeczki i t. p., poświadczenia prenumeraty z osobna, jeśli należytość za prawo użytkowania (używanie telefonów, kolei, lóż i miejsc w teatrze i t. p.), lub też wartość mających się dostarczyć przedmiotów (gazety, środki żywności i t. d.) nie przewyższa kwoty 50 rubli rocznie.

C) Procentowej opłacie stemplowej wekslowej 15 kop. od każdych 100 rub., przyczem każde rozpoczęte 100 rubli liczą się za pełne: 1) weksle wszelkiego rodzaju, 2) skrypty dłużne i pokwitowania pieniężne, wystawione przez biorących pożyczkę, rachunki i inne osobiste zobowiązania pieniężne, podpisane przez dłużników bez względu na to, czy są ubezpieczone zastawem ręcznym, czy też nie.

Kurs rubla.

Według rozprządzenia c. i k. Wojsk. Gubernatorstwa w Lublinie, J. Nr. 18.357 16, wydanego w myśl rozporządzenia Naczelnego Wodza armii z dnia 1 września 1916 Nr. 113.096 obowiązuje od dnia 1 wrzesnia 1916 w całym austr.-węg. obszarze okupowanym i na terenie operacyjnym następujący kurs pieniędzy:

1 rubel w monecie srebrnej, niklowej, bronzowej lub papierowej = 2 kor. 75 hal. czyli 1 korona = $36\frac{1}{2}$ kop. = 2 zł. p. $6\frac{1}{2}$ kop.

Władze ces. niemieckie w obszarze okupowanym ustanowiły od 1 września 1616, kurs rubla (srebrnego lub papierowego), na 1 m. 90 fen.

Miary i wagi.

Wiorsta = 500 sążniom = 1066·79 m
Sążeń = 7 stopom = 3 arszyn = 2·133 m
Stopa = 12 calom = 120 liniom = 0 304 m
Pud = 40 funtom = 16·38 kg, 10 pudów = 1 berkowiec = 163·80 kg
1 funt = 32 łutom = 0·4 kg, łut = 238 gramom = 12·67 gr
Wiadro — 10 krużkom = 100 czarkom = 12·299 litrom.

Tonna = 1000 kilogramom = t
Centnar metryczny = 100 kilogramom = q
Kilogram = 1000 gramom = kg
Hektogram = 100 gramom
Dekagram = 10 gramom = g

1 kilometr = 1000 m = km
1 metr = 10 dm albo 100 cm albo 1000 mm = 1·29 łokcia
1 decimetr = 10 cm albo 100 mm
1 centimetr = 10 milimetrom
1 milimetr = $^1/_{10}$ centimetra.

Czas ochronny i łowiecki zwierzyny.

Czas ochronny: ■

Rodzaj zwierzyny	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
Łosie	■	■	■	■	■	■	■	■				
Jelenie i daniele	■	■	■	■	■	■	■					
Kozły (rogacze)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zające		■	■	■	■	■	■	■	■			
Jarząbki		■	■	■	■	■	■	■				
Głuszce i cietrzewie	■	■	■ 15		15 ■	■	■	■	■	■	■	■
Kuropatwy	■	■	■	■	■	■	■	■ 15				
Bażanty	■	■	■	■	■	■	■	■ 15				
Przepiórki i dzikie gołębie	■	■	■	■	■	■	■				■	■
Drobie		15 ■	■	■	■	■	■	■ 15				
Ptactwo błotne				15 ■	■	■						
Ptactwo wodne				15 ■	■	■						
Łanie, łosiów, jeleni i danieli, kozy (sarny), cielęta, spiczaki, kury, głuszców i cietrzewi oraz ptactwo śpiewające.	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Wnoszenia próśb o paszporty.

Do próśb o wystawienie paszportów podróżnych dołączyć należy zaświadczenie wójta gminy, sporządzone według następującego formularza:

Zaświadczenie:

N. N. . . . .
Stały mieszkaniec (przynależny do)
gminy . . . .
obwodu . . . .
zamieszkały obecnie w . . . . . :
od[x] . . . .
ma zamiar wyjechać do[xx] . . . . .
. . . .
w celu (ąch)[xxx] . . . .
. . . .
. . . .

(Podpis i pieczęć wójta)

Rysopis:

Zatrudnienie . . . .
Religia . . . .
Wiek . . . .
Wzrost . . . .
Twarz . . . .
Włosy . . . .
Oczy . . . .
Usta . . . .
Nos . . . .
Szczególne znamiona . . . . . .
. . . .

x) od jak dawna. xx) należy podać miejscowość i kraj. xxx) handlowych, familijnych, do lekarza i t. p.

Podania paszportowe są wolne od opłaty stemplowej. Opłatę paszportową w kwocie 10 Kor. uiszcza się przy wydaniu paszportu w znaczkach stemplowych.

Po odbiór paszportów należy się zgłaszać osobiście w Komendzie obwodowej.

Podróże z austro-wędierskiego do niemieckiego i z niemieckiego do austro-węgierskiego obszaru okupowanego.

I.

Do podjęcia podróży do niemieckiego obszaru okupowanego wymagany jest:

1) paszport,

2) specyalne pozwolenie (przepustka).

Co do 1): Paszporty, wystawione przez c. i k. austro-węgierskie Komendy zgodnie z rozporządzeniem naczelnego Wodza armii z dnia 25 sierpnia 1915, Nr. 35 Dz. Rozp., uznaje cesarsko-niemieckie generalne Gubernatorstwo za wystarczające.

Co do 2): Specyalnego pozwolenia udziela centralne Biuro paszportowe przy generalnem Gubernatorstwie w Warszawie. W celu uzyskania takowego, należy przesłać paszport, z dokładnem wyszczególnieniem celu i czasu trwania podróży, do zastępcy austro-węgierskiej naczelnej Komendy Armii, przydzielonego do generalnego Gubernatorstwa w Warszawie. Cesarsko-niemieckie centralne Biuro paszportowe zwróci następnie paszport, albo bezpośrednio tej władzy, która go przesłała, albo za pośrednictwem zastępcy naczelnej Komendy Armii. Jeżeli przeciw zamierzonej podróży nie zachodzą przeszkody, specyalne pozwolenie będzie dołączone celem doręczenia tegoż petentowi.

Do podjęcia podróży do austro-węgierskiego obszaru okupowanego wymagany jest:

1) paszport,

2) wiza paszportu.

Co do 1): Paszporty, wystawione przez Komendy lub władze cesarsko-niemieckie po myśli obowiązujących obecnie przepisów (cesarsko-niemieckie rozporządzenie z dnia 16 grudnia 1914 Nr. 4577 i rozporządzenie generalnego Gubernatorstwa w Warszawie z dnia 10 września 1915, Oddział II b) Nr. 3188), odpowiadają wymogom rozporządzenia naczelnego Wodza Armii z dnia 25 sierpnia 1915, Nr. 35 Dz. Rozp. i uważać je należy za wystarczające.

Co do 2): Wizę uskutecznia sama naczelna Komenda Armii, albo jeden z jej urzędów dla widowania paszportów w Szczakowej, Krakowie, Rozwadowie lub Lwowie; albo wreszcie przedstawiciel naczelnej Komendy Armii, przydzielony do Generalnego Gubernatorstwa w Warszawie, albo ministerstwo wojny. Celem uzyskania wizy należy paszport przesłać do jednego z wyżej wymienionych urzędów. W paszporcie należy wymienić poza zwyczajnymi szczegółami, także miejscowość, do której dana osoba jedzie, powód przedsięwzięcia podróży i czas trwania takowej.

C. i k. urząd, do którego zwrócono się z prośbą o wizę, odeśle paszport po zawizowaniu go władzy, która go przysłała.

II. Podróże do Niemiec.

Zwraca się uwagę ludności na to, że podróże do Niemiec w celu zabrania stamtąd członków rodziny, którzy są tam na robocie, są nie dozwolone. Podania o paszport do podjęcia podróży w tymże celu będą odrzucane.

III. Podróże do Ameryki.

Podróż do Ameryki nastąpić może tylko przez państwa niemieckie.

Po załatwieniu wszelkich formalności, otrzyma podróżujący, obok zwykłego paszportu, także przepustkę do Mysłowic, skąd przez państwo niemieckie i Holandyę cel podróży osiągnąć może.

Rozkład jazdy na kolejach żelaznych
Skarzysko Nadbrzezie.

O. 711 II.III.	O.* 713 II.III.	M.* 721 II.III.	Km.		Stacya		O.* 712 II.III.	O.* 715 II.III.	O. 716 II.III.
6^{22}	11^{57}	$6^{\underline{10}}$	—	odjazd ↓	**Skarzysko**	przyj. ↑	8^{24}	3^{44}	$9^{\underline{10}}$
6^{39}	12^{14}	$6^{\underline{35}}$	8		Wąchock		8^{07}	3^{27}	$8^{\underline{53}}$
6^{53}	12^{28}	$7^{\underline{00}}$	19		Wierzbnik		7^{52}	3^{12}	$8^{\underline{38}}$
7^{23}	12^{58}	$8^{\underline{07}}$	34		Kunów miasto		7^{22}	2^{42}	$8^{\underline{08}}$
8^{01}	1^{36}	$8^{\underline{55}}$	46		Ostrowiec		6^{47}	2^{11}	$7^{\underline{37}}$
8^{14}	1^{49}	$9^{\underline{10}}$	52		Bodzechów		6^{26}	1^{50}	$7^{\underline{15}}$
8^{31}	2^{06}	$9^{\underline{29}}$	56		Ćmielów		6^{10}	1^{28}	$6^{\underline{59}}$
8^{50}	2^{25}	$9^{\underline{57}}$	64		Jasice		$5^{\underline{53}}$	1^{11}	$6^{\underline{42}}$
9^{02}	2^{37}	$10^{\underline{26}}$	70		Jakubowice		$5^{\underline{41}}$	12^{59}	$6^{\underline{30}}$
9^{20}	2^{55}	$10^{\underline{50}}$	78		Góry		$5^{\underline{23}}$	12^{41}	$6^{\underline{12}}$
9^{38}	3^{13}	$11^{\underline{11}}$	86		Dwikozy		$5^{\underline{01}}$	12^{19}	$5^{\underline{51}}$
10^{07}	3^{42}	$11^{\underline{47}}$	97	przyj.	**Nadbrzezie**	odjazd	$4^{\underline{31}}$	11^{49}	$5^{\underline{21}}$
3^{43}	$12^{\underline{36}}$	$5^{\underline{48}}$	—	przyj.	Dębica	odjazd	9^{32}	—	1^{20}
§ $7^{\underline{50}}$ $8^{\underline{00}}$	$5^{\underline{25}}$	§ 9^{35} 9^{45}	—	,,	Kraków	,,	§ 5^{15} 5^{25}	—	§ 8^{38} 9^{20}
$10^{\underline{25}}$	—	§ 2^{00} 2^{12}	—	,,	Lwów	,,	§ 2^{45} 3^{00}	—	7^{10}

* Odkąd te pociągi kursować zaczną poda się do wiadomości.

§ Tylko dla osób wojskowych